

ZVONA DELORITE

Glasilo župe Uznesenja Marijina — Kuna
Godina XXII. — Broj 63. — Delorita 2018.

Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje! Uskrsnuo je!

Što u životu tražimo? Što želimo? Što očekujemo? Tražimo li na pravom mjestu? Sve su ovo pitanja koja traže odgovor. Mi smo uronjeni u ovaj materijalni svijet. Dobri Bog ga je darovao čovjeku i u njega ga postavio s napomenom: „Sa svakog stabla u vrtu slobodno jedi, ali sa stabla spoznajе dobra i zla da nisi jeo!” (Post 2, 16-17). To je stablo u našem ljudskom biću – slobodna volja, razum, savijest. Po tom diktatu valja nam živjeti „da ne umremo”. Zahvaljivati Bogu na svim materijalnim darovima, na „sestrici” zemlji, kako je rekao sveti Franjo Asiški.

U ovom duhu Isus se obraća svojim učenicima, a onda i nama, riječima: „Ja sam im predao riječ tvoju, i svijet ih zamrzi jer više ne pripadaju svijetu, kao što ni ja ne pripadam svijetu. Ne molim te da ih digneš sa svijeta, već da ih čuvaš od Zloga!” (Iv 17, 14-15).

Poštovani kršćani, poštovane sestre i poštovana braćo, u ovom svijetu punom zla, krivih istina, ideja i ideologija, moralnih zastranjenja i mišljenja o čovjeku, obitelji, društvu, pa i o duhovnom, o samom Bogu, pozvani smo obraćati se i okretati vječnim istinama objavljenim u Svetom pismu i po Isusu Kristu.

Korizma nas prvenstveno poziva na ovo obraćenje koje se pretače u ljubav prema samom Bogu i ljudima. Zar to nije „utjelovljenje” Kraljevstva

Božjeg u našim srcima i životu? Zar to nije predokus nebeskog života i našeg uskrsnuća koje će ovdje na zemlji nas osobno, naše obitelji i Župu učiniti oazom mira, radosti i sreće?

Pozvani smo tražiti Uskrsloga na pravom mjestu. Ne na „grobovima” zla, moralnih iskrivljenja, ideja i ideologija. Uskrslog treba tražiti na čistim izvorima Svetog pisma, Biblije, u Crkvi, sakramentima, posebno u euharistiji – svetoj misi.

Ako to činimo u zemaljskom životu, a naš život je uvertira u nebeski, moći ćemo u punom smislu i radosti slaviti i ovaj Uskrs i sve Uskrse u zemaljskom životu u nadi naše vječne preobrazbe, našeg uskrsnuća: „Nije ovdje! Uskrsnuo je!”

U ovoj duhovnoj radosti, svima vama dragi župljani, čitatelji, dobročinitelji i svima ljudima dobre volje želimo

SRETAN USKRS I SRETNE USKRSNE BLAGDANE!

vaši fra Josip Vidas i fra Petar Perković

Pismo urednice

Draga braćo i drage sestre!

Pred nama je sveto vrijeme korizme. Liturgija nas riječima: „Sjeti se čovječe da si prah i da ćeš se u prah vratiti!” podsjeća da je milosno vrijeme pred nama: vrijeme posta, pokore i dobrih djela. Ma koliko se god mi sami sebi velikim, dobrim i svetim činili, grešni smo ljudi. Uvijek se ima što „popraviti”, uvijek se možemo nečega odreći i pokušati nekome pomoći. U trci života često zanemarujemo one oko sebe, zaboravljamo što je važno... Ne dopustimo da nam vrijeme pobjegne, da ostanemo tamo gdje smo bili i kakvi smo bili. Makar i mali pomak na bolje donijet će radost i nama i onima oko nas.

U ovim vam *Zvonima* kao i uvijek donosimo razne teme: susret s biskupom, sjećanja na naše stare, priču o bračnoj ljubavi koja traje punih sedamdeset godina, uratke naših najmlađih...

Iskoristimo ovo sveto vrijeme da se preispitamo da vidimo koje nam je talente Gospodin dao. Ono što smo primili, dužni smo podijeliti s drugima. Naša *Zvona* vapi za suradnicima, naša crkva vapi za pjevačima.

Dragi čitatelju možda će te ove riječi potaknuti da otkriješ svoj talent te da dođeš i podijeliš ga s nama!

U ovim razmišljanjima dolazimo do Uskrsa, najvećeg našeg blagdana gdje nestaje sve staro, a počinje novo. S novim životom u svjetlosti i slavi uskrsnuća želim vam

SRETAN USKRS!

Iz života crkve...

Proslava Dana života i Dana braka na području Dubrovačke biskupije od 5. do 11. veljače 2018. godine

Prigodom proslave 23. Međunarodnog dana života i Dana braka na području Dubrovačke biskupije održan je „Tjedan života i braka” u organizaciji Biskupijskog vijeća za život i obitelj i u suradnji s Uredom za pastoral braka i obitelji te dekanima.

6. veljače 2018. godine u samostanskoj crkvi Velike Gospe (Delorite) u Kuni održala se proslava Dana života i Dana braka za Pelješki dekanat.

U 16.00 sati bilo je okupljanje u crkvi. U prisustvu poprilično velikog broja vjernika, dekan Pelješkog dekanata don Marko Stanić pozdravio je okupljene. Zatim je don Marko Šljivić, pročelnik Vijeća za život i obitelj, održao katekezu na temu Roditelji — djeca — obitelj. Slijedilo je svjedočanstvo

Sv. Misa u Deloriti

bračnog para Stijepa i Jelene Gleđ koji su kroz bračnu krizu došli do Isusa te danas s Isusom provode svoju svakodnevnicu. Tijekom predavanja i svjedočenja vjernici su imali mogućnost za svetu ispovijed.

U 17.00 sati uz veći broj okupljenih svećenika slavila se sveta misa. Misu je predvodio biskup mons. Mate Uzinić koji se u svojoj propovijedi osvrnuo na današnje mlade obitelji te koliko je za zdravu obitelj važna molitva, osobito zajednička molitva u obitelji. Posebno je naglasio koliko je važno da bi se živjela vjera u obitelji, potrebno poticati obiteljsku molitvu. Tijekom misnog slavlja održana je obnova bračnih zavjeta. Svečanost misnog slavlja, svojim je pjevanjem uveličao Župni zbor iz Janjine. Na izlasku iz Delorite vjernicima su uručene sličice s molitvom za obitelj.

„ŽIVOT JE PRILIKA, ISKORISTI JE.
ŽIVOT JE SREĆA, ZASLUŽI JE.
ŽIVOT JE ŽIVOT, BRANI GA!”

MAJKA TEREZA

Bračni par Stijepo i Jelena Gleđ

Blagdan Blaženog Alojzija Stepinca 10. veljače 2018.

„Ja se neprestano molim dragom Bogu da oduzme našem narodu srce kameno, a dadne mu srce koje zna i hoće ljubiti.”

„Rodio se malen, a kroz svoj život velik križ je nosio. Strpljivo, žarko s ljubavlju. Hrabro je za Isusom koračao, proživljavajući svoj Gecemani, Gabathu i Golgotu. A kad pade, golem grob mu zapade! Onaj u zagrebačkoj katedrali, grob koji se ne mimoilazi — kad se u Zagreb dolazi.

Budimo zahvalni Božjoj providnosti, koja nam je darovala kardinala Stepinca, svjedoka vjernosti Bogu i Crkvi, mučenika ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Budimo zahvalni i Kardinalu koji se potpuno darovao Bogu, a time i svome hrvatskom narodu i cijeloj Crkvi Božjoj.”

Kardinal Alojzije Stepinac nadbiskup zagrebački mučenik i blaženik (naslovnica brošure)

Sveti Franjo među nama...

Gospođa Siromaština

Trčimo, radimo, grabimo. Prvo stječemo za sebe, onda za djecu, ponekad za unučad, a ne bi bilo loše ni praunučadi *bokunić* ostaviti. U toj trci postojim jedino ja, ja znam, ja trebam, ja moram! Još samo ovo! Još samo malo! Moram još i ovo! Trčimo velikim koracima! Ja sam napravio. Ja sam stekao. Nikada dosta. Nigdje kraja. A na kraju te velike životne trke obično se kaže: *Dao bi sve da nemam ništa! Što će mi sve ovo? Najradije bi ostavio sve!*

Dobro je malo zastati i upitati se mora li sve biti tako? Ima li netko čiji je život tekao drugim tijekom? Postoji li netko tko je ostavio sve i bio sretan! Odmah nam dolaze na pamet brojni sveci. Sveci s našega tla i sveci iz svijeta. Svi oni koji su davno otišli s lica zemlje, a sve nam ukazuje da su još tu, uz nas. Molimo kako su nas učili, obraćamo im se, jer vjerujemo u njihov zagovor kod Boga.. Nisu nam ostavili ni dvorce ni firme, ostavili su nam nešto vječno, neprolazno, najveće što se može ostaviti- ljubav! Uzreka: „svecom se ne rađa, svecom se postaje“, govori nam da je svetost svima dostupna! Samo? Poslušajmo što veli i kome pjeva Sveti Franjo! Možemo li danas u nekome prepoznati svetoga Franju?

Za Franju je siromaštvo, kako nam svjedoče njegovi *Spisi* i ostali rani zapisi, gospodarica koju poštuje, kojoj služi, kojoj pjeva i kojoj drži vjernost. Siromaštvo je zapravo Kristova zaručnica, dakle zaručnica onog koji Franji i njegovim učenicima znači sve, pa je stoga i Franji gospodarica. Franjo je doživljava kao Siromaštvo, kao osobu pa joj se tako i obraća:

*K tebi dolazimo, gospodarice naša,
srdačno te molimo primi nas u miru.
Želimo biti sluge Gospodara nad vojskama.
Bacamo se tebi pred noge i ponizno te molimo
da se dostojiš s nama biti i da nam budeš put
te dospijemo do Kralja slave kao što si njemu bila put.
Sklopi mir s nama, i bit ćemo spašeni da nas po
tebi primi onaj koji nas je po tebi otkupio.*

Izvod iz Franjevačkog svjetovnog reda „Bog moj i sve moje”,
Priručnik za pouke kandidata i novaka, Zagreb, 2000.

Možemo li bar pod stare dane kako sveti Franjo kaže „sklopiti mir s gospođom Siromaštinom da po njoj budemo spašeni. Ništa sa sobom nismo donijeli na ovaj svijet, ništa s ovoga svijeta ne nosimo sa sobom! Vrijedi li malo zastati i promisliti po čemu će nas pamtititi oni koji dolaze poslije nas? Jesmo li davali ljubav? Imamo li dobrih djela? Tko nam je bio uzor? Vrijedi li karizma svetoga Franja danas kao nekad?

Rina Tomelić

Kronike ...

Posjet predsjednice Republike Hrvatske našoj Općini

26. listopada 2017. godine našu je Općinu posjetila predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović. Ovaj se posjet odvijao u sklopu aktivnosti Dubrovačko-neretvanske županije u kojoj je taj tjedan radio Ured Predsjednice.

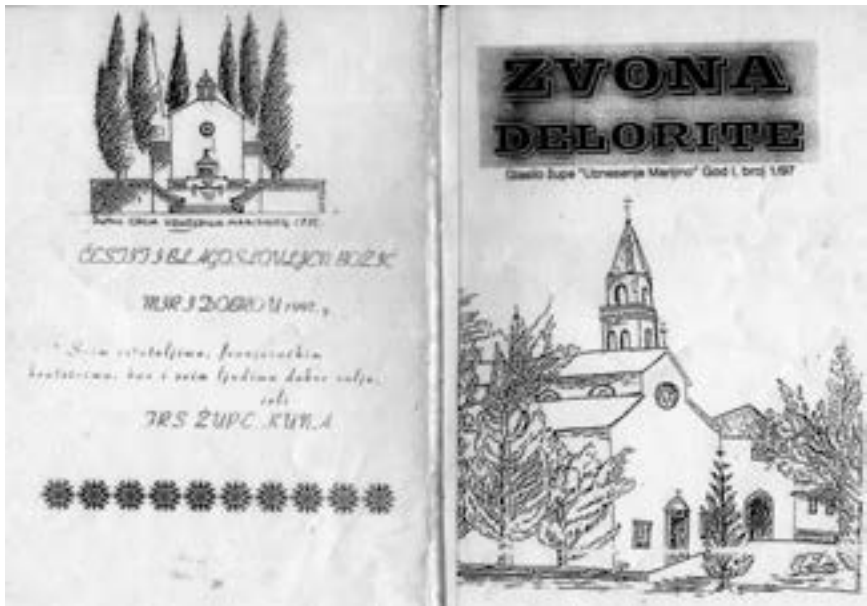
Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović u posjetu Općini Orebić, foto: I. Dajak

Nagrada za 20 godina izlaženja Zvona Delorite glasila župe Uznesenja Marijina u Kuni

Hrvatsko društvo katoličkih novinara organiziralo je 1. lipnja 2017. godine proslavu 51. svjetskog dana sredstava društvenih komunikacija Nadbiskupskoga duhovnog stola u Zagrebu. Za 20 godina izlaženja priznanje je dodijeljeno listu za vjerski, kulturni i društveni život *Kvarnerski vez* i glasilu župe Uznesenja Marijina – *Kuna Zvona Delorite*.

Ankica Bobetić

Naslovnica prvog broja Zvona Delorite

Sabatina 2017. godine

Na Međunarodnom susretu vinara i vinogradara Sabatina 2017. koji je od 2. do 5. studenoga 2017. godine održan u Primoštenu, proizvođači s područja Općine Orebić odnijeli su brojne nagrade. Među 420 uzoraka vina nagrade su podijeljene za:

ŠAMPIONA AUTOHTONE SORTE PLAVAC

- „DINGAČ berba 2012” MATUŠKO vina d. o. o., Potomje
- ŠAMPIONA KVALITETE jakih alkoholnih pića
- „ROGAČ LIKER” NATURA ANTUNOVIĆ, Orebić

ZLATNE MEDALJE ZA KVALITETU BUTELJIRANIH PROIZVODA

- „DINGAČ president 2015” PZ Potomje
- „DINGAČ rezerva 2010” MATUŠKO VINA d.o.o., Potomje
- „DINGAČ 2015” PZ Potomje
- „DINGAČ 2015” PELJEŠKI VINOGRADAR d.o.o. Anto Palihnić, Kuna
- „DINGAČ rezerva 2015” PELJEŠKI VINOGRADAR d.o.o. A. Palihnić, Kuna
- „POSTUP 2015” PELJEŠKI VINOGRADAR d.o.o. Anto Palihnić, Kuna
- „POSTUP SELECTION – don Josip 2016” MIKULIĆ, Orebić

SREBRENU MEDALJU ZA KVALITETU BUTELJIRANIH PROIZVODA

- „DINGAČ 2015” Niko Jurica Violić, Orebić

BRONČANU MEDALJU

- „POSTUP DONJA BANDA 2016” PZ Postup

*„Vino je život čovjeku
Ako ga pije umjereno.
Kakav je život bez vina,
Kad je stvoreno za veselje ljudima!
Radost srcu i veselje duši,
Takvo je vino koje se pije u pravo vrijeme
I u pravoj količini”*

(Sir, 31 27-28)

8. MEĐUNARODNA IZLOŽBA RAKIJE, PRIPRAVAKA OD RAKIJE I OCTA

(Kalinovac, Koprivačko-križevačka županija)

Za likere i rakije od aromatičnog bilja priznanje je dobio:

- NATURA ANTUNOVIĆ, Anto i Jadran Antunović, Orebić
(8 zlatnih medalja, 14 srebrnih medalja i 3 brončane medalje)

ŠAMPION IZLOŽBE

- „LIKER OD RUŽA”, NATURA ANTUNOVIĆ, Anto i Jadran Antunović,
Orebić

BIJELI GROZD

- KORTA KATARINA, Orebić
- VINARIJA SANTA HILLS, Zagrada
- VINARIJA RIZMAN, Komarna

Dani otvorenih vrata peljeških podruma

Od Stona do Potomja održana je 12. tradicionalna manifestacija Dani otvorenih vrata peljeških vinskih podruma koju su posjetili brojni gosti iz cijele Hrvatske. Osim domaćih delicija i kapljice dobrog vina gosti su se mogli zabaviti uz klape i druge glazbene sastave.

Pelješki vinski puti

Dani otvorenih vrata peljeških podruma 2017.

2.12.2017.

- Vinski puti - Sivo
- 1. Vina PZ Štovič - Sivo
- 2. Vina Željko Lovinić - Ponišće
- 3. Vina Babić - Ponišće
- 4. Vina Hladilo - Ponišće
- 5. Vina Čariš - Ponišće
- 6. Vina Bavec - Ponišće
- 7. Vina Hakić - Ponišće
- 8. Vinarija Maršević - Ponišće
- 9. Vinarija Vukar - Ponišće
- 10. Vinarija Anđević - Ponišće
- 11. Vinarija Miro Lovinić - Ponišće
- 12. Vinarija Milić - Ponišće
- 13. Vinarija PZ Petušević - Petuševički
- 14. Vinarija Dubravica - Dubravica
- Završnica dom u Jajinu
- 15. Vina Pelješki vinski PZ Jajina
- 16. Vina Grgurević - Jajina
- 17. Vina Bezić - Jajina
- 18. Vina Eđina - Jajina
- 19. Vina Džepić - Tratuzik
- 20. Vina Komšić - Tratuzik

- 21. Vina Milić - Pitanje
- 22. Vina Mirošević - Pitanje
- 23. Vina Mitašić - Pitanje
- 24. Vina Borić Vrdić - Pitanje
- 25. Vina PZ Džugac - Pitanje
- 26. Vina Matković - Pitanje
- 27. Vina Jarišić Vrdić - Pitanje
- 28. Vina PZ Kuna 1994 - Kuna
- 29. OPG Jurević - Kuna
- 30. OPG Janušević - Kuna
- 31. Vinarija PZ Pustog - Duga Bunka
- 32. Vina Terzić - Kuna

18.00 sati - Veliki Kulin Sirov - predstavljanje vinara
  na Majur Gata, Divna i Glavin Sirov

13.30 sati - Završnica dom u Jajini,
  predstavljanje vinara, vinski gotel

13.00 - 13.00 sati - Otkrivanje vinskih podruma

e-mail: vinskiputi@peljesac.gov.hr
  pobocna@peljesac.gov.hr

Plakat Peljeških vinskih puta

Kolende u Kuni

Na Badnjak u popodnevnim satima grupa pjevača i svirača, kolendavala je po Kuni. Vesela družina tako je, osim što je obnovila starinski običaj, unijela radost i toplinu i doprinijela još veselijoj proslavi Božića. Vratite nam radost djetinjstva, razgalite nam srca da maloga Isusa što veselije primimo u naše domove, u naše obitelji! Naša su vam vrata otvorena! Živi i veseli nam bili! Kolendari, dođite nam i dogodine!

Svi sveti u Potomju

Po starom običaju dica su na Sve svete, hodila po kućama i kupila „za žive”. Taki je običaj u Potomju odavna i stalno se drži. Prija su hodila samo mala dica i to po susistvu i parenti. Bilo je to onda kad je bilo dosta dice u selu. Danas, kad ih je malo, obađu deboto sve kuće. Niko se ne jidi, svima je drago da jin dica dođu na vrata. Žene su uvijek imale što spremjeno za ovi dan za dat dici. Daju se slatkiši, voće. Pare se ne daju. Pare se daju samo za Novu godinu.

Rina Tomelić

Uoči Badnjega dana u Potomju

Kada je Antun Trobok, narodni pjesnik iz Potomja, završio školu i postao novinar, poslao je brzojav prijatelju Rudomiru Rotteru u kojem je stajalo:

„Znanje, rad i nauk, čestitaju File i Antun Trobok!”

Danas mi, povodom koncerta za Badnji dan koji je održala Hrvatska glazba Potomje, možemo napisati:

„Znanje, rad i nauk, Hrvatskoj glazbi Potomje,
čestita pelješki puk!”

U novouređenoj sali u kojoj se održavaju probe za koncert, došlo je dosta ljudi. U prvom dijelu koncerta svirale su se božićne pjesme dok je u drugom dijelu bilo plesno-zabavnih pjesama. Pod sigurnom palicom maestra koncert je završio s dionicom iz opere „Ero s onoga svijeta”. Narod je

bio oduševljen. Vidljivo je kako ova glazba napreduje i kako svojom svirkom podiže srca i daje život i radost!

Daleko je to od one glazbe, onih tužnih godina kada Glazba nije smjela imati ime Hrvatska glazba Potomje, kada nisu imali svoga meštra, kada su bili prepušteni sami sebi.

Zato od srca, čestitamo, svakom glazbeniku posebno, meštru... s željom da ih i dalje ovako lijepo i sigurno vodi. Čestitamo i ženskoj klapi Žuljana koja je bila gost ove svečanosti i koja nas je svojim pjevanjem oduševila! Hvala svima, koji se u ovim zimskim danima trude napraviti nešto za opće dobro i za narodno raspoloženje.

Rina Tomelić

Podobučka svečanost

Dana 30. 11. 2017. godine u Podobuču se slavi dan nebeskog zaštitnika, Svetoga Andrije. Ove godine bilo je posebno svečano jer smo uspjeli obnoviti i restaurirati oltarnu sliku sv. Andrije sa svecima. Slika je bila vidno oštećena.

Svečanu misu predvodio je naš župnik fra Petar Perković koji je obnovljeni sliku i blagoslovio.

Prema dostupnim podacima slika je napravljena 1920. godine (njezin je autor F. Ferenc). Slika je restaurirana u radionici „Antonio Blašković” u Dubrovniku. Okvir slike popravio je stolar Maro Roso. Troškove su podmirili mještani Podobuča.

Restaurirana slika na oltaru

Ovom prilikom posebno želimo zahvaliti gospodinu Nikoli Roso, vlasniku vinarije „Vinarija Roso” koji je svojim kombijem prenio sliku.

Ponosni smo što se slika uspjela popraviti i sačuvati, tako da će još dugo krasiti našu crkvicu, okupljati nas na svetoj misi te biti na ponos svim mještanima i budućim generacijama.

Molit ćemo se svetom Andriji da i dalje čuva nas i naše Podobuče i da nas drži u zajedništvu.

Mjesni odbor Podobuče

Statistika Župe za 2017. godinu

Do dana 25. studenog 2017. godine u Župi je bilo 18 sahrana. Od tada do 31. prosinca napustilo nas je još 8 članova:

- Ognjen Rusković
- Matija Medović
- Marija Kristićević
- Stana Rašić
- Ivica Bokšić
- Trifko Guzina
- Ivo Skaramuča
- Ljubo Šimunović

*Pokoj vječni daruj im Gospodine,
i svjetlost vječna svjetlila njima!*

Do 1. studenog 2017. godine u Župi je 9 djece primilo sakrament krštenja. U 2017. godine u Župi je bilo i 5 sakramenata ženidbe.

Uskrs ...

„Ne slušajte ako vam netko o jednom drugom zbori, a ne o Isusu Kristu, iz Davidova roda o Sinu Marijinu, koji se u istinu rodio, jeo i pio, stvarno bi mučen pod Poncijem Pilatom, koji je doista bio razapet i umro na očigled neba, zemlje, podzemlja, koji uistinu uskrsnu od mrtvih, budući da ga je uskrisio njegov Otac nebeski. On će i nas uskrisiti u Isusu Kristu kao što je i njega uskrisio, nas koji vjerujemo u nj i izvan kojega nećemo imati pravog života.”

(Dinko Aračić, Marija u ranokršćanskoj literaturi, Arijanska zrnca kod Ignacija, 2012., Split)

„Marija i druga Marija dođoše vidjeti grob, razumiješ li da su došle ne da vide Gospodina, nego da vide grob? Vjerovale su da je Gospodin uskrsnuo, zbog toga i nisu tražile među mrtvima Onoga koji je živio kao i svi mi. Kad bi utjelovljenje bilo stvarno prividno, onda bi i otkupljenje bilo prividno. U Kristu su bile prisutne dvije osobine: njegovo čovještvo bilo je vidljivo, a njegovo božanstvo nevidljivo. Budući da je bio čovjek, jeo je kao i svi mi ljudi, posjedovao je sve ljudske nagone. Budući da je bio Bog, mogao je s pet kruhova nahraniti pet tisuća ljudi. Umro je doista kao čovjek, ali je kao Bog uskrsnuo treći dan. Kao čovjek spavao je u lađi, kao Bog hodao je po vodi.”

(Dinko Aračić, Marija u ranokršćanskoj literaturi, Marija u katehezi Ćirila Jeruzalemskog, 2012., Split)

„Sin je prvorođenac od svih stvorenja: Božji prvorođenac, da bude jasno da je Sin Božji po veličini drugi iza Oca ‘prvorođenac od svih anđela, da bude jasno da je gospodar nad anđelima’ Djevičin prvorođenac, ‘da bude jasno da on u sebi obnavlja Adamovo potomstvo’ Prvorođenac od umrlih, da bi postao prvijenac uskrsnuća.”

(Dinko Aračić, Marija u ranokršćanskoj literaturi, Svjedočanstvo Hipolita Rimskog, 2012., Split)

Približimo se Bogu

Koliko god nam je Bog draga uzdanica, ponekad nam se čini puno dalek, nedodirljiv, neuhvatljiv i neshvatljiv. Možda to tako treba i biti. I ptica je lijepa i draga, ali nam je daleka dok leti u zračnom beskraju. Doživimo je tek kroz pjev na grani u neposrednoj blizini. Slično je i s Bogom, volimo ga i molimo, ali ga doživimo tek kada je u našoj blizini. Ali kako ga iz beskraja dovesti u našu blizinu? Zapravo to i nije tako teško ako slijedimo njegove zapovijedi. „Ljubi gospodina Boga svoga svim srcem svojim i svom dušom svojom!” Uza svu tu ljubav On nam je i tada još dalek. Ljubimo li bližnjeg svoga kao samoga sebe, već nam se čini bližim. A uz izvršenje zapovijedi „što učiniš najmanjem od svoje braće, učinio si samom meni”, čini nam se da ga možemo dotaknuti.

Približiti mu se možemo preko umjetnosti: lijepom glazbom, lijepom slikom, skulpturom, lijepom riječju, baletom, arhitekturom... Nemamo sreće biti uvijek umjetnički nadareni jer to je rijetki Božji dar, ali možemo se truditi biti bar „konzumenti” umjetnosti. Uživati u ovom Božjem stvaralaštvu.

Uživati u ljepoti zvuka, baletnih pokreta, napisane i izgovorene riječi, potezima kista i skladu boja, znači ponovo susretati Boga.

Isključimo li taštinu, vezanost uz materijalna dobra, hedonizam, posesivnost, a prihvatimo li darovanu ljubav kao temelj naše duhovne opstojnosti, sigurno ćemo Bogu biti bliži, a možda ga i dodirnemo.

Davanje – darivanje je poseban Božji dar; nismo ga uvijek svjesni, a on nam omogućuje neposredni kontakt sa Svevišnjim. Darovati možemo lijepu riječ, smiješak, pozdrav, ispomoć, hranu, novac i druga dobra, pogotovo onim kojim je potrebno. Darivanjem ujedno zahvaljujemo Bogu što nam je omogućio „imati“, a pomažući onima koji „nemaju“ zatvaramo pritom ovaj Bogu dragi krug. Kada bi ga trajno održavali zatvorenim, uvelike bi pomogli ljudskom miru, sreći i blagostanju.

Ivo Santica

Sveti grob

Za vrijeme hodočašća u Isusovu domovinu Papa Ivan Pavao II. nazvao je Crkvu svetog groba „Majkom svih crkava“ i „najsvetijem mjestom na zemlji“.

Za vrijeme obnove bazilike Svetog groba 1555. godine pod vodstvom fra Bonificija Dubrovčanina, grob je prvi put otvoren i pregledan. O tome je fra Bonificije zapisao:

„A kad je trebalo maknuti jednu ploču od alabastra između onih, kojima je grob bio prekriven i koje je sv. Jelena ondje bila namjestila, da se na njima slavi presveta tajna Mise, ukaza nam se otvorenim ono neizrecivo mjesto, u kojem je tri dana počivao Sin Čovječji; tako nam je bilo, kao da vidimo nebesa otvorena mi i oni koji su bili s nama nazočni. Činilo nam se, kao da mjesto presvete Krvi Gospodina Isusa, koja se s onom mašću, kojom je za grob bio pomazan pomiješala, sa svih strana svijetli od sjajnih zraka sunčanih. Mi smo to mjesto pobožnim plaćem i duhovnim veseljem i suzama primili i ugledali očima i cjelivali, a drugi, koji su prisutni bili a bilo

Sveti grob

je od istočnih i zapadnih kršćana ne mali broj napunjenih nevjerojatnom pobožnošću prema nebeskom blagu, jedni su suze lijevali, a drugi se gotovo izbezumili, jer sve je bio uhvatio neki ushit duše.”

Sveti Jeronim(420. godine) često je na tom mjestu proživljavao trenutke sabranosti:

„Svaki put kad u nj uđemo vidimo ponovno Spasitelja ispružena u plati. I kad se malo u njemu zadržimo, ugledamo još i anđela koji sjedi kod njegovih nogu, a na mjestu glave složen ubrus.“

(fr Petar Lubina, Stopama Nazaretske Djevice, 2008., Split)

Nasljedovati Isusa i Mariju u korizmi

Korizmeno je vrijeme. Pozvani smo nasljedovati Mariju i Isusa. Oni su nam kruh života. Rekao si nam Isuse da si Ti kruh života što s neba siđe i da će sit za vazda biti tko god Tebi priđe. Pozivaš nas uvijek i nanovo. Blaženstvo rajsko obnavljamo.

Osobno na nakanu da u ime Isusovo počinjem svaki dan, molim Oca nebeskog da mi pošalje Duha svojega, Duha svetoga da me vodi i upravlja mojim mislima, riječima i djelima:

*„O Marijo, zvijezdo mora, svijetli nama do na kraj,
Preko tvoga zagovora daj nam doć' u vječni raj.”*

20. veljače kada pišem ove retke, Biblija govori o moći Jahvine riječi: „Kao što daždi i sniježi s neba bez prestanka dok se zemlja ne natopi, oplodi i ozeleni da bi dala sjeme sijaču i kruha za jelo, tako se riječ koja iz mojih usta izlazi ne vraća k meni bez ploda, nego čini ono što sam htio i obistinjuje ono zbog čega je poslah.”

Snažna osobnost poluotočana optočila je kamen i znamen i grudu i život na poluotoku. Sto puta sam čula u korizmeno vrijeme kako svećenik na propovijedi kaže: „Ne brbljajte!” „Ne govorite uzaludno!” A moja, sada pokojna, majka po udaji bi za života meni rekla: „Napuni usta vodom!” Nebesa sama znaju koliko su riči njene mudre. I sada samo želim slijediti ono što su mudri stari rekli.

*„Veličajte sa mnom Jahvu, uzvisujmo ime njegovo zajedno!
Tražio sam Jahvu, i on me usliša, izbavi me od straha svakoga.
U njega gledajte i razveselite se, da se ne postide lica vaša.
Eto, jadnik vapi, a Jahve ga čuje, izbavlja ga iz svih tjeskoba.
Oči Jahvine gledaju pravedne, uši mu slušaju vapaje njihove.
Blizu je Jahve onima koji su skršena srca, a klonule duše spasava.”*
(Psalam 34, 4-7, 16-19)

Ovim riječima mi doista kad se zaustavimo u našoj nutrini, osjećamo Njegovu prisutnost. Korizma nas uči živjeti, raditi, stvarati, voljeti, ljubiti, opraštati, pomoći, odgajati, radovati se.

„Oče naš predivni na nebesima nek se sveti svuda sveto ime Tvoje.”

„Oprostiti drugome, primiti oprostaj od drugoga! To je pravi povratak od otuđenosti ka jedinstvu, od mržnje ka ljubavi, od razdijeljenosti ka sje-dinjenju. Oprostiti drugome uopće nije jednostavno. Često govorimo o tome da više ‘ni ne obraćamo pažnju’ na nedostatke drugih ljudi – i još gore – da smo ‘digli ruke od drugih ljudi’. Pa zar to nije ravnodušnost, zar to nije pre-zrenost i zar to nije cinizam? Da oprostiti drugome i primi oprostaj od drugoga može samo onaj tko je svim svojim bićem osjetio i shvatio sav užas odsustva ljubavi u svijetu, svu bezdanu tugu čovjekove samoće na koju je čovjek osu-dio sebe svojim sebeljubljem i svojom gordošću (...).”

Želim zahvaliti Gospodinu što me je putem svete mise približio liturgiji, naučio čitati Sveto pismo i slušati propovijed.

Kristina Koboević

Put ljubavi

*Ova korizma neka ti ne bude vrijeme odricanja,
nego odluči da ti ovo milosno vrijeme bude vrijeme ODABIRA.*

*Odaberi put prema onima koji ti i nisu dragi koje baš i ne voliš,
ali pokušaj ih saslušati iako ti nemaju što pametno reći.*

*Odaberi one koji se grubo odnose prema tebi i drugima
i budi blag prema njima.*

*Odaberi usamljene
i budi im blizu.*

*Odaberi one koji ne vide Boga i njegovu veličinu, ne vide ljude oko sebe
i žive u krivim predrasudama. Budi im svjetlo u tami.*

*Odaberi nezadovoljne, bijesne, arogantne
i budi strpljiv prema njima.*

*Odaberi bijedne i bolesne, stare i siromašne,
budi im potpora i osjeti njihove potrebe i nevolje.*

*Odaberi sve ljude dobre i loše
i podijeli s njima ono što je i tebi potrebno.*

*Zar ne bi bilo lakše ih se odreći,
ali ove korizme
ODABERI put ljubavi prema svima.*

Antonija Vuković

Hodočasnička čizma...

„Uzdah se u Jahvu uzdanjem silnim,
i on se k meni prignu i usliša vapaj moj.
Izvuče me iz jame propasti,
iz blata kalnoga;
noge mi stavi na hridinu,
korake moje ukrijepi.” (Psalam 40)¹

PUT SV. JAKOVA (4. dio)

Iskušenja na rijeci Ebro, pogled iz San Giovanni Rotonda² i Jordijev san

Poput dezorijentiranog, nasukanog plavetnog kita, od preko sto tona, a potučen do nogu, ležao sam nepomično ispod nadvožnjaka, nedaleko od Logroña, koji smo upravo bili napustili. Licem okrenutim prema nebu, a ukočenog tijela dostojna mrtvacu, u umu sam zaustavio i mjesto i vrijeme; prostor kao da nije postojao. Nadvožnjakom su brujali nevidljivi šleperi, poigravajući se rastegnutim zvukom vlastitog motora, razbijajući ga o okolna brdašca, u valovima. Moralo bi biti da, umorni vozači, kojima su noć i dan jedno te isto, putuju na sjever, prema Bilbaou³, na obale Biskajskoga zaljeva⁴ Pogled mi se zaustavio na betonskim stupovima toga neuglednog zdanja. Bijahu te betonske noge oronule i umrljane narančastom korozivnom bojom, koja se slijevala u nepravilnim razmacima u tlo, a već pomalo

1 Jeruzalemska Biblija: Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz „La Bible de Jérusalem”, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

2 San Giovanni Rotonda – grad u Italiji na poluotoku Gargano, provincija Foggia, hodočasničko središte svetom padru Piju.

3 Bilbao – najveći baskijski grad, važna luka na sjeveru Španjolske.

4 Biskajski zaljev ili Kantabrijsko more na sjeveru Španjolske.

je iz njih provirivala i željezna armatura. Iako takve, oronule, one su stajale, betonski čvrste i, nema sumnje, njihov graditelj kad-tad će se pobrinuti o njima, da ne padnu ili propadnu do kraja, jer one nose put i cestu, a cesta ljudske živote. A gdje je bio moj Graditelj, moj Stvoritelj, koji me je i osovio na ove varljive noge, sada kad sam Ga trebao, da mi pomogne nositi ovaj moj život, poput Cirenca? Ni misli nisu dopuštale misliti ništa pozitivno.

Oblaci su migoljili iznad, tiskajući vrijeme prema istoku, tako da su oni ovaj moj film, koji sam otpočeo još s francuske strane Pireneja, počeli vraćati i zamotavati unatrag, vraćajući me na početak. „Bože, kakav završetak ove moje priče!” kukao sam, ležeći totalno demoraliziran, sjećajući se široke, jedva zelenkaste rijeke Ebro, kad smo preko mosta, Puente de Piedra, ulazili u grad Logroño. Ostao mi je dužnikom taj grad Logroño ili sam ja njemu bio dužan jer, tu sam samo prespavao, povijajući svoje ozljede u spavaonici, polako, psećom strpljivošću i mirnoćom. Logroño i ja u ovom tekstu ostat ćemo samo puki prolaznici, lutalice i sumnjivi stranci; ostat ćemo i dalje na Vi, do neke druge zgrade. Ako ništa, barem sam se pošteno najeo toga dana u Logroñu, zahvaljujući Jadranku. „Ma čekaj malo...sada ćeš vidjeti!” izjurio je brzinom crne mambe iz hodočasničke kuhinje, očito (kao i ja) iziritiran količnom hrane koja se pripravila za ručak, i otišao u obližnju trgovinu.

Logroño

Obojica samo bili gladni, željeli smo jesti mesa, pravog mesa, obilje mesa, činilo nam se da bismo ga se nasitili i da smo ga samo gledali, a kamoli udi-sali svježje pečenog. Kap je prelila čašu jer su za ručak, u kuhinji, neki Korejci spravili nešto riže, onako istočnjački minijaturno i asketski, što nam je samo do krajnjih granica isprovociralo želudac. Ispekao je taj dan Jadranko ko-basica i mesa za sve, dimilo se u kuhinji od njegova kuhanja na sve strane (vjerojatno se još i danas dimi), ali nikome taj dim nije smetao. Jadranko nije mogao pogriješiti, išao je na količinu hrane, a kupio je dosta mesa, i najeo sve te ljude pošteno, kao što se i inače gosti obilno najedu kada se zateknu u njegovoj rodnoj Bosni i Hercegovini. Bio je zvijezda dana, a oduševljeni Talijani, koji su jeli s nama, odnekud su donijeli bocu vrhunskog španjol-skog vina, zaokruživši tu gozbu kako dolikuje, slaveći Jadranku.

Odbačeni ruksak bio mi je na nekoliko centimetara od ispružene ruke, ali opet dovoljno daleko da mi pričinu vrlo veliki napor dohvatiti ga i posta-viti kao uzglavlje. Odustao sam od tog nauma i zatvorio oči, barem sam to mogao priuštiti sebi. Oblaci su gurali prema istoku i dalje, činilo se da sam ih mogao vidjeti i kroz zatvorene kapke, pokušavajući razbistriti sav taj me-tež i košmar misli koji se nekontrolirano rojio slično podivljanim pčelama. I Ebro je svoj sud rekao: „Gotovo je, Ljubo, nema ti dalje”, i tiho, u kolonama tisuća kubičnih metara vode, klizio dalje prema Aragoniji⁵ do Zaragoze, pa tamo negdje sve do obala Katalonije⁶, ulijevajući se u Sredozemno more, između Barcelone i Valencije, blizu Tarragone. Protestirao sam, dozivajući mu u sjećanje njegovu slavnu prošlost i mnoge one koje je propustio tada i tuda, a da možda i nije morao. „Ako misliš na Hanibala⁷ i njegove trupe, koje su me pregazile onomad, u pravu si,” smijući se, klizio je dalje. „Ali ne zaboravi i kosti onih koji su zaglavili na mojim obalama, a takvih je popriličan broj. Ti, pak, ti mi ne značiš ništa, baš ništa. Uostalom, raspitaj se malo, možeš i kod svojih sunarodnjaka, o meni.” Prezirao me je! Stari, naoko mirni, vodeni Ebro bio je u pravu. Trebalo se vratiti kojih 80 godina

5 Aragonija – španjolska autonomna zajednica, glavni joj je grad Zaragoza.

6 Katalonija – španjolska autonomna zajednica, glavni joj je grad Barcelona.

7 Hanibal – veliki vojskovođa iz Kartage, rođ. 257. pr. Kr., a umro 182. pr. Kr.; poznat i po pohodu na Rim preko Alpa.

unazad i prisjetiti, barem u obrisima, Španjolskog građanskog rata⁸, koji se i na ovoj rijeci, koja je bila poput kakve tezulje, klatio čas na jednu, pa čas na drugu zaraćenu stranu. Pitanje ratne sreće, mislili bi neki. Ali eto ga, moj narod, Hrvati, makar i u malom broju, opet nisu propustili priliku da se uključe i u ovaj rat, te daju svoj, njima znani doprinos, s puškom u ruci, kako je to kod nas inače stoljećima red i običaj. Bilo je, tvrdi povijest, podosta boraca iz Dalmacije⁹, i to velikom većinom na strani republikanaca¹⁰, a protiv Francove vojske¹¹, tj. frankista. I oni, vođeni ideologijom, kriomice i noću, penjali su se po Pirenejima, kako bi se priključili republikancima, da bi potom svoje kosti, razbacivali po teritoriju Aragonije. Rat je to koji su republikanci izgubili, ali i rat koji je unatoč prostornoj udaljenosti od Hrvatske, još tada počeo stvarati pukotinu u mojem hrvatskom narodu, koja se proteže i širi i dan danas, vrteći nas nerijetko u daljnje ideološke podjele i potencijalnu katastrofu. Ebro mi se smijao poput kakva zločesta starca jer je znao za sve to. Znao je i za Francove ofenzive preko njega, znao je napamet baš sve priče boraca, u rovovima, za zimskih noći, dok su se molili da prežive još jedan dan. Čuo je Ebro, sigurno je čuo, i za dalmatinske prelijepe morske obale i more tirkizne boje, o kojem su u to doba, na nekom čudnom jeziku, stalno pričali neki borci u zanosu pripovijedanja, prelazeći granice pristojnog. Znao je on za zaboravljena hrvatska hrabra srca koja su često olako puštala drugima da ih vode u smrt, za tuđe interese, uma zamračena nejasnim, nemuštim, promašenim i besciljnim ideologijama, ali znao je i za Sv. Jakova, međutim, o njemu je šutio. A možda je o njemu šutio i zbog toga što se ljudi sv. Jakova neko vrijeme i nisu često spominjali ili, ako jesu, onda to nije bilo u ime i po Onome koji ga je tuda namjerio. Neće biti prvi put da su ljudi zaboravili Gospodina, izmišljajući ovozemaljske bogove i praveći sebi zlatnu telad. Ako je to bio razlog, onda i bolje da je šutio jer, sv. Jakov imao je samo jednu „ideologiju”, i to onu koju mu je dragi Bog dao da je čuva, pronosi i propovijeda u Njegovo ime. Očito je da se sv. Jakov i nikada

8 Španjolski građanski rat trajao je od 1936. do 1939. godine.

9 O tome više u: Blanka Matković, *Svjedočanstva o Dalmatincima u Španjolskom građanskom ratu*, London, 2012.

10 Komunisti diljem svijeta dolazili su se boriti u Španjolskom građanskom ratu pa i s teritorija današnje Hrvatske.

11 Vodio ju je general Francisco Franco, a nakon rata, po mnogima, Španjolsku je uveo u diktaturu.

ne bi uklopio u sva ta ovozemaljska surova zbivanja pa je stari Ebro mudro procjenjivao da sv. Jakova u sve to i ne bi bilo pametno miješati i povezivati ali, računao je, ako ga netko bude htio potražiti, nema sumnje da će ga i pronaći.

***

Iz drijemeža me je protresla sirena šlepera koji je protutnjao iznad. Rana jutarnja kiša odavno je bila stala, a činilo mi se da taj dan već dugo nikoga od hodočasnika nisam sreo na stazi. Bolovi nisu jenjavali. Plan mi je bio dokopati se nekako prve albergue, koliko-toliko srediti svoje stanje pa onda autobusom krenuti sjevernije prema Vitoria-Gasteiz na aerodrom, ili čak sve do Bilbaoa, pa kući, u Hrvatsku. Ni povratak u Pamplonu nije bio

Najera

isključen. Pomirio sam se s ovakvim raspletom situacije, više se tu nije dalo ništa učiniti. Dok sam tako kombinirao sam sa sobom, iznenada, ispred mene, pojavio se visok i vitak čovjek, hodočasnik, reklo bi se. Njegov veliki ruksak i crna orošena kabanica stvarali su dojam da putuje već dugo i sam. Nisam posebno obraćao pažnju na njega, ali visoka i vitka figura čovjeka čučnula je do mene, a da ga ničim to nisam tražio ni dozvao. Po fizionomiji i preplanulu licu, mogao je to biti Kastiljac (pokrajina Kastilja vrlo je blizu),

ali oni u prosjeku nisu toliko visoki. Čovjek je brzo pogledom prešao preko mojih potkoljenica, pogledao me i kroz blještavo bijele zube, savršeno poredane, na engleskom jeziku, s izrazitim španjolskim naglaskom, a da ga opet ništa pitao nisam, izustio: „Ako želiš, mogu staviti ruke na tvoje potkoljenice. Moja bioenergija ponekad pomaže, a ponekad ne, ali samo ako ti hoćeš, mogu pokušati...” Gledao sam ga tako nekih desetak sekundi, a on je podizao svoje guste crne obrve već u nadi da ću svoj fizički problem prepustiti njemu i njegovoj bioenergiji da ga rješava. „Ne, gospodine, ne. Ne trebam Vašu pomoć!” odrezao sam mu glatko i prkosno mahnuo rukom kao potvrdom da mi takva pomoć nije potrebna. Nije dolazilo u obzir! Sve i kad bih znao da bi mi takav oblik strančeve pomoći pomogao i odmah me ozdravio, jednostvano ne bi dolazilo u obzir. Pa ja sam se cijelo vrijeme usrdno utjecao Blaženoj Djevici Mariji i svetom padru Piju da mi pomognu, a ovo... Prihvaćanje ovakve ponude za mene bi bila svojevrсна izdaja, tu za mene nije moglo biti ni najmanje dileme. Čovjek nije djelovao razočarano zbog mojeg odbijanja, samo se lagano nasmijao i dignuo obje ruke u zrak kao da se predaje, ustao, i otišao dalje. Bez posebnog pozdrava. Gledao sam za njim nekoliko sekundi, zgrabio ruksak i skočio na noge, ponovo čvrst u odluci da pokušam samo još jednom. Još samo jednu priliku tražim, barem da se dokopam albergue, pa ćemo vidjeti što dalje, molim te, Gospodine. Ne nogama, već stisnutim zubima, prešao sam preko jednog drvenog mosta, a dolje, pokraj rječice, bio je hodočasnik, s nogama umočenim u hladnu vodu; mora da je i njega boljelo, ili se samo izležavao. Pokraj njega je čučnuo čovjek s crnom orošenom kabanicom. „Mogao bi to biti Kastiljac, al’ oni u prosjeku nisu toliko visoki”, ponavljao sam u sebi. Razgovarali su žustro, a hodočasnik u rijeku umočenih nogu nešto mu je pokazivao... Zamakao sam brzo i ne znam dalje što se između njih zbilo, ali pretpostavljam da mu je ponuda sličnog sadržaja, kao i meni, bila „na stolu”. Ali, moja ponuda Gospodinu bila je u obliku devetnice svecu iz Pietrelcine¹² i kao takva stajala Mu je „na stolu” već danima, unatoč svemu.

***

Sve je već bio ustaljeno, kao prethodnih dana. Silazak s gornjeg kreveta na kat, u Nájeri, odvijao se poput spuštanja užetom niz strminu

12 Pietrelcina je rodno mjesto sv. padra Pija u Italiji.

planine, tako je teško bilo. Iz nekog razloga, rijetko kad sam uspijevao u spavaonicama zateći prazan krevet u „u prizemlju“, a ponos nije dopuštao bilo koga moliti da mi ga ustupi kako bi mi se olakšala patnja i lišilo me se svakojutarnjeg bolnog silaska. Nije se tu imalo više što misliti (niti sam razmišljao), trebalo je opet dugo uspravno i nepomično stajati ispred kreveta, kako bi cirkulacija poput iznenadne ljetne bujice provalila kroz žile donjih ekstremiteta, pa onda tek oblačiti odjeću i obuću, poput raštimanog robota. Polako je prelazilo u rutinu, zaista, čovjek se na sve navikne, gotovo na sve. „E, da mi je samo još izdržati jedan dan“, izgovarao sam svako jutro i prije nego sam rasanio glavu. Samo, ovo jutro bilo je nekako drukčije od drugih; fizička bol više nije postojala, nije se osjećala kao prethodnih dana, nestala je iza nekog ugla, skrila se, isparila, iščeznula je poput onog čudnog

Algorno prenočište

Kastiljca, nepovratno je otišla, iako ja nisam vjerovao da jest. Otišla je bez ikakve zdrave logike i pameti tek ostavljajući na dva potkoljenična mjesta zamišljene točke jedva laganog osjećaja zatezanja, tek toliko, za podsjetnik.

Nisam sebi htio davati lažnu nadu pa sam se zabavio prisjećanjem na prethodni dan i ponovo prolazio stazama kroz maleni Navarrete, pa do Nájere, nekoć davno prijestolnice Kraljevine Navarre. Prevalili smo do sada

nekih 200 km staze. Bilo je vruće, još uvijek mi se grlo sušilo od sjećanja na crvenkasta brda oko Nájere, a rijeka Najerilla takav dojam i osjećaj nije mogla osvježiti. Teritorijalno, ta pokrajina ili autonomna zajednica La Rioja, zbijena između Kastilje i Aragonije, možda i jest među najmanjima u Španjolskoj, ali na tako malom prostoru itekako se znaju nagurati svakakvi događaji, koje vrijeme pamti. Kršćanskoj i katoličkoj Španjolskoj, tada, u 15. stoljeću, i jest svanulo s konačnom pobjedom nad Maurima, ali je zato ‘pala noć’ Sefardima¹³, koji su i iz političkih razloga prognani s Pirenejskog poluotoka, pa i iz Kastilje, Aragonije i ove naše usputne stanice, malene Nájere, u kojoj su nekada činili značajan dio populacije. Zlom gonjeni, raštrkali su se Sefardi posvuda po Mediteranu, stigli su do Hrvatske i Bosne i Hercegovine, naseljavali se u Dubrovniku¹⁴ i Sarajevu. Nisu imali nekog novog Davida, da ih barem pokuša spasiti, kao nekad protiv Filistejaca; rekonkvista je prema njima bila neumoljiva, stavljajući im na leđa krivnju¹⁵ višestoljetne vladavine Maura. Kad već Sefardi nisu imali Davida, koji je praćkom uspio riješiti problem s Filistejcima, imali su ga kršćani, i to u obliku viteza Rolanda. Bijaše to negdje kod Nájere (jedna od mnogih legendi kaže), borio se Roland protiv muslimanskog diva Feraguta. Borili su se par dana, srčano i momački, s podužim predasima nakon umora, za koje vrijeme su raspravljali o teološkim zavrzlamama. Ne znam kakva su ih teološka pitanja i rasprave zanimala, ali sigurno su morale biti onakve kakve i dandanas zidaju bedem, neprobojni zid između kršćanstva i islama. Dogovor je bio takav da, onaj koji od njih dvojice pobijedi, njegova je vjera prava, istinita. A pobijedio je Roland, što je dakako više simbolična anegdota, odnosno legenda koja je uklesana na mnoge palače, kamene stupove, grbove... Svejedno, ostalo je tu i do danas neriješenih računa i svatko još ima što reći, svatko svoju stranu priče i istine. Za čovjeka će uvijek biti pravdi i istina onoliko koliko je

13 Sefardi su španjolski Židovi; na španjolskom Sefard znači Španjolac.

14 Druga najstarija sinagoga u Europi je ona u Dubrovniku. Nakon doseljavanja u Dubrovnik, Sefardi žive u Getu po posebnom režimu, a danas se taj dio grada zove Žudioska ulica. O tome više na <http://www.dulist.hr/lojarska-via-del-ghetto-ulica-od-getta-zudioska-ulica/162123/> (objavljeno 02. 04. 2014.). O tome više u: Vesna Miović, *Židovski geto u Dubrovačkoj Republici (1546.-1808.)*, Zagreb – Dubrovnik, 2005.

15 Granadskim ukazom iz 1492. g. naređen je izgon Židova s Pirenejskog poluotoka, općenito, Židove su tada smatrali suradnicima muslimana.

i umiješanih strana, računajući i promatrače. Na jednoj strani kršćanska pobjeda, koja je odjeknula Europom i zaustavila prodiranje islama s europskog zapada, to jest izbacila ga. S druge strane, prekogibraltarski ekstremisti ni dandanas ne žele se odreći aspiracija prema Španjolskoj kao potencijalnom islamskom teritoriju. Zvoni u ušima još uvijek ne tako davna, ona poznata rečenica marokanskog kralja Hasana II., koji je prije tridesetak godina pojasnio da je „Maroko stablo koje ima korijenje u Africi, ali čije se grane šire u Europi.” A Židovi? Židovi i dalje u svojim pismima, knjigama, možda i pjesmama, osjećaju bol i tugu zbog svih onih progona koje su doživjeli u Europi posljednjih petsto godina i koji su tragično kulminirali holokaustom u dvadesetom stoljeću, iako je baš pripadnik njihova, židovskog naroda, Sveti Jakov Zebedejev, utirao put poganima s Pireneja nepovratno prema Kristu, ucijepivši i te narode, kao grane, u veliko Kristovo stablo na zemlji.

Prema Santo Domingu de la Calzadi

Namjerno sam izašao iz albergue zadnji, prepustivši i posljednjem hodočasniku da napusti spavaonicu prije mene. Nije više imalo nikakvog smisla da me ispituju o mojem fizičkom stanju, iako su svi znali da je očajno. „Neka se raščisti prvo sav taj svijet pa ću u sebi popričati malo o svemu ovome”, odlučio sam da je tako najbolje. Korak jedan, ništa. Korak drugi,

opet ništa. „Hm, nema smisla. Ništa ovo nema smisla.” Sjeo sam. Najradije bih zapalio cigaretu od nervoze. Ali, ja ne pušim. Ustao sam ponovo u nadi da će me boljeti, baš tako. Ali, koraćao sam, slobodan od boli, slobodan od straha, slobodan od bilo čega. Opipavao sam, ispitivao, sumnjao, tražio razumne odgovore, vrtio glavom u nevjerici, a bradati starac gledao je netremice u mene. Prijašnjih dana Pio je bio nekako umoran, istrošen i spuštenih kapaka, zabrinut. Takav je zapravo uvijek bio na toj slici. Ovoga jutra bio je nekako drukčiji, sjajniji i svježiji, a u kutu njegovih usana titrao je smiješak, kao u čovjeka koji priređuje neočekivana iznenađenja. Što li sam ja tada znao o njemu? Puno toga, a opet ne dovoljno. Da je bio suvremenik svetog Leopolda Mandića, to znaju mnogi, da je jedno vrijeme živio na poluotoku Garganu u Italiji, u San Giovaniu Rotondu, znali su poneki, ali sasvim je sigurno da je malo tko pomišljao na Pija kada bi s vrha brda Svetog Ilije, iznad Orebića, za jake, čiste bure i lijepa vremena, ugledao Gargano, danju u nepravilnim obrisima, ili noću kada je osut svjetlima. A možda tkogod zna i da, iako je umro, padre Pio i dandanas ima svoju duhovnu djecu po cijelom ovom svijetu, za koju se brine, i da je po njegovoj volji i želji zadaća mu privesti i zadnje svoje duhovno dijete na onaj svijet u Gospodinovu kuću. Saznao sam o tome nešto kasnije (ne i prekasno), ali saznao sam. I donio odluku da se od tada, baš od tih Piovih, španjolskih dana, dana utjecanja, devetnica i molitvi, i ja nekako uguram među tu njegovu duhovnu djecu.

Uostalom, Pio je rekao da nas je Krist preskupo platio da bi nas samo tako ostavio.

***

Osim ovog našeg „službenog” hodočašća do Santiaga, recimo to tako, postoji u Španjolskoj još hodočasničkih ruta, onih „neslužbenih”, premreženih dobrim dijelom zemlje. Uz sami Biskajski zaljev, po sjevernoj obali Španjolske, od San Sebastiana, pa do tamo do Gijóna pruža se ruta Camino del Norte, koja se nastavlja prema Oviedu i spaja na rutu znanu kao Camino Primitivo. Tu su još i Camino Vasco, Camino Sanabrés, Camino del Salvador i druge, a svima njima je isti, zajednički cilj, Santiago de Compostela. Manje poznata, ali atraktivna hodočasnička ruta je i ona preko Portugala, znana kao Camino Portugués, sa startom u Lisabonu pa preko Comibre i Porta do

Viga i Santiaga. Blizu te portugalske rute poznato je i važno kršćansko marijansko svetište Fátima.

Ne znam s koje sporedne rute je izmigoljio Jordi, možda je stigao istom onom kojom je danju naletio izbezumljeni Irac s lampom na čelu (zaboravio ju je skinuti), a to bi moralo biti negdje kod Logroña, iz pravca Barcelone. Procjenjujem da je Irac imao ne više od dvadeset, a to možda i jesu najbolje godine za vratolomije bilo kakve vrste pa i pješačenje onim stazama koje i ne postoje. Ako takve staze i nisu postojale, Irac ih je izmislio, utabao; obično takvi karakteri, općenito, izmisle svijet. Onako sa strane, teško bi čovjek mogao zaključiti da su njegovi motivi bili vjerske prirode. Bocom alkohola, izderanim tenisicama i nervoznim micanjem očnim jabučicama više je stvarao dojam nekog beskućnika, kojeg su upravo prognali iz njegove vlastite kuće zbog neplaćene hipoteke. Ali, nipošto nemojmo podcjenjivati Irca. Ruku u vatru bih odmah bio stavio da su njegovi motivi hodočašća bili vjerski. Nije teško zamisliti da je on, nakon što je čuo priču o svetom Jakovu, u nekom zabačenom pubu, u irskom Dundalku, skočio s barske stolice i odmah sutradan uhvatio let iz Dublina za Barcelonu da bi, čim sleti, onako mladenački zaglavio u njoj nekoliko dana, zabavljajući se i kunući ostalima da je to najljepši grad koji je ikada vidio. A kad je već onako srčano „spalio” dio novca namijenjen za put do početne točke hodočašća u Francuskoj, odlučilo je, a zašto i ne bi, da odmah iz Barcelone pješke krene na sjever i priključi se glavnoj ruti. Što mu se je događalo putem, pod otvorenim nebom, najbolje on sam zna, ili ona lampa na čelu kojom je lamatao naokolo, ali o tome se ne raspravlja. Važno da je srčani Kelt stigao, pa makar ga sveti Patrik¹⁶ i za uši dovukao onamo gdje mu je i od početka bilo mjesto, s nama ostalima na ruti.

Ne vjerujem da je Jordi spavao pod otvorenim nebom poput rastresenog Irca, kojemu će sigurno trebati koji dan da dođe k sebi, jer, Jordi je izgledao organizirano, samouvjereni i odlučno, a takav dojam pojačavala je mala katalonska zastavica okačena o njegov maleni ruksak, uz neizostavni grb nogometnog kluba FC Barcelona. Naravno da je na hodočašću bilo i Katalonaca i to dosta, zapravo, možda uz Talijane i Kastiljce, bilo ih je najviše. Omaleni rastom, hodočastili su skupa s nama. Ništa na ovom bijelom

¹⁶ Sveti Patrik zaštitnik je Irske. Slavi se 17. ožujka kada je irski nacionalni blagdan.

svijetu, očito, ne može bez politike i političkih poruka, pa čovjek, htio ili ne htio, mora biti okrnut i takvim stvarima jer je to u ljudskoj prirodi neizostavno. Još tamo na izlasku iz Navarre, dali su se iščitati s ogradnih zidova i u podvožnjacima, gdje se noću okuplja sve i svašta, veliki grafiti poput onog „Navarra nije Španjolska”, uz pogrdne protugrafite onih koji takve stvari ne odobravaju. Nema sumnje da će Katalonci, barem oni koje smo sretali, iskoristiti svaku prigodu da vam daju na znanje da su oni Katalonci, a nikako, ne daj Bože Španjolci, i da Katalonija nije i ne može biti Španjolska pa ni njezin dio. Jordi je bio upravo jedan od takvih Katalonaca, koji je ponešto znao o Hrvatskoj, a pretpostavljam da je odlučan razlog da sazna nešto više o njoj, bila i jaka težnja hrvatskog naroda za neovisnost i stvaranje neovisne države. „Mi ćemo taj svoj san ostvariti demokratskim putem”, uvjeravao me je poput fizičara koji astronomski točno izračunava putanje asteroida, koji uvijek nekako promaše Zemlju, iako u početku ne izgleda da hoće. „A kako ga planirate izvesti?” poticao sam ga da nastavi razgovor. „Za dvije godine organizirat ćemo referendum o odcjepljenju od Španjolske, ništa nas zaustaviti neće”, govorio je kao da je to riješena stvar. „A Madrid? Što će reći službeni Madrid na to? Zna se da oni ne odobravaju...” tražio sam dodatna objašnjenja. „Madrid će poslati vojsku na nas učinimo li to”, brzo me je prekinuo. Nisam ga imao snage išta dalje pitati. Nije bilo logike. Iz mojeg kuta gledanja i iskustva odrastanja za vrijeme Domovinskog rata pamtio sam da naša demokratska nastojanja devedesetih nisu funkcionirala sama po sebi, nisu bila dovoljna; kao narod morali smo se boriti do krvi. A što sam tada mogao reći Jordiju? Bilo mi ga je žao kao pripadnika katalonskog naroda koji ima pravo sanjati san koji je već unaprijed bio osuđen na propast. Ne znam kome se je i je li se Jordi ikome uopće molio ili utjecao putem do Santiaga. Kronicu u njegovim rukama vidio nisam. Nikada neću saznati kako bi on reagirao da sam mu barem pokušao objasniti kako hrvatskim borcima tada samo oružje u ratu nije bilo dovoljno za pobjedu nad Srbima, već i krunica oko vrata vojnika, detalj koji se ne zaboravlja. Danas znamo kako je Jordijev san završio. Katalonci, ili bolje rečeno onaj dio katalonskog naroda koji je želio samostalnost, ponižen je pred očima cijelog svijeta, a njihove želje su ismijane. Ne znam što bih Jordiju rekao i danas, ali se demokracija, i ovaj put, brutalno „demokratski” obračunala s njegovim sasvim legitimnim

Hodočasnik sa suncokretima

snom i njegov narod odgurala barem sljedeće stoljeće u neželjenu javu, trajno mu ranivši samopouzdanje.

Jordi je sa svojom zastavicom odlepršao prema svome katalonskom jatu, ostavljajući me neko vrijeme da pokušam sam sa sobom razjasniti ovu stvar oko Katalonije. Imao sam svoj stav o tome, no nisam ga tada htio iznositi, nekako, nije bilo pristojno, a i nisam se htio previše miješati jer, ipak sam stranac, u neku ruku i gost. A gost u tuđoj kući treba poštovati domaćina. Prisjetio sam se Georgea Orwella, poznatog engleskog pisca koji je u Španjolskom građanskom ratu kao dragovoljac ranjen u borbama protiv Francove vojske u Aragoniji i potom se borio u uličnim borbama u Barceloni, gdje je prije bio prošao vojnu obuku. Pisac je to izraženih socijalističkih stajališta i uvjerenja, koji je Kataloniju toga razdoblja, po mojem shvaćanju, smjestio u svjetonazor radničkih revolucija, ljevice i njezinih ideja, u jaka uporišta anarhističkih organizacija, socijalista, komunista i dobrovoljaca slične provenijencije iz cijele Europe¹⁷. Ako je to tako, onda tadašnja katalonska vlast za Boga i njegovu Crkvu nije mogla, a ni htjela ostaviti mjesta. U praksi se to tada i potvrđivalo, na primjer u Barceloni, gdje

17 O tome više u: George Orwell, *Kataloniji u čast*, August Cesarec, Zagreb, 1984.

su uz optužbe na račun Crkve da pomažu Francu, spaljivali crkve (Sagrada Família¹⁸ nije spaljena) i gdje su iskapali kosti svećenika i časnih sestara te ih izvrgavali javnom ruglu. Znamo da je potom Katalonija (i republikanci s njome), doživjela vojni poraz, ali što je još gore od toga, Katalonci stanovito vrijeme gube pravo na svoj jezik i kulturu, počinju progoni i ubijanja. U vremenu sveopće dekristijanizacije Europe diljem njezinih kršćanskih zemalja i praznih crkava, u vremenu velikog otpada od vjere i mlakih kršćana, u vremenu pogubnog relativizma svih kršćanskih vrijednosti, a u ime političke korektnosti kao dogme tolerancije među narodima, smjestila se i Hrvatska, ipak danas donekle deklarirajući kršćanske vrjednote kao svoj put, svoju stazu, kao svoj konačni cilj, za razliku od onih zemalja koje su takav put nekada imale pa ga izgubile, upinjući i dalje u svoje jarbole samo i isključivo ovozemaljska jedra, tražeći vjetrove koji ne pušu od Boga. Pretpostavljam da i u Kataloniji vjera slabi kao što slabi u cijeloj Europi, a to se i te kako osjeti i na ovom hodočasničkom putu, gdje su crkve redovito prazne.

„Sve ću ti dati ako mi se ničice pokloniš”, rekao je nečastivi tada Isusu kada je bilo određeno da Ga se iskuša. Katalonci legendom taj događaj smještaju upravo iznad Jordijevega grada, Barcelone, na brdu zvanom Tibidabo, na kojem se danas nalazi znamenita crkva Presvetog Srca Isusova s istaknutim Isusovim kipom. Iako teška, ova zadnja dva dana, od Logroña pa do Nájere, bila su mi u duhovnom smislu najdraža. Put nije nudio samo lijepe krajolike, veličanstvene građevine i bezbrojne legende, put je donosio i priče o iskušenjima, upirao je na razmišljanja o izboru i važnosti vlastite volje koju svaki pojedinac i narod ima, i odlukama koje donosi. Ponudio je i razmišljanja o molitvi, snazi i nužnosti molitve u svakodnevnom životu, vjeri i ustrajnosti, vjeri i molitvi koje su skupa sposobne jednom, za svagda, nastaniti se i sjati u duši čovjeka, donoseći velike plodove.

Santo Domingo de la Calzada čekao je na naš dolazak.

(NASTAVLJA SE)

---

18 Sagrada Família ili Crkva Svete obitelji u Barceloni – projektirao ju je Antonio Gaudí, veliki kršćanski, katalonski arhitekt. Crkva nije dovršena ni do dan danas. To je jedno od najvećih graditeljskih pothvata ovakve vrste u povijesti i jedno od najposjećenijih turističkih mjesta u Španjolskoj danas.

Visinske pripreme na Jahorini

Odlazak Hrvatske glazbe Potomje na Jahorinu za nove članove glazbe bilo je prvo putovanje takvoga tipa. Tri godine članstva za naše mlade članove značilo je putovanje iz snova. Put je prošao bez teškoća. Dolaskom na Jahorinu i smještajem u pansionu počelo je naše četverodnevno upoznavanje svega onoga što jedna olimpijska planina može ponuditi.

Ono što želim podijeliti s vama, posjet je jednoj prelijepoj i neobičnoj crkvi koja nosi naziv Sveti Josip radnik, na Palama. Tu nas je s nestrpljenjem čekao župnik Fabijan Stanušić. Crkva je sagrađena 1911. godine za vrijeme Austro-Ugarske uprave. Sagrađili su je austrijski inženjeri za svoje vjerske potrebe, odnosno šumarski radnici koji su radili u šumi na obradi drva, kako bi im svećenik mogao dolaziti najprije povremeno, a potom i redovito održavati svetu misu. U isto vrijeme na Palama, sestre Družbe kćeri Božje ljubavi napravile su Marijin dom pa su rado dolazile na svetu misu u ovu crkvu. Veliku zaslugu za spašavanje ovog vrijednog i jedinstvenog sakralnog objekta sagrađenog od drva, ima svećenik Ivan Mrša, bivši župnik na Palama i u Goradžu te Vrhbosanski kanonik, „Apostol istočne Bosne”.

Kao što sam već rekla crkva je posvećena svetom Josipu radniku čiji se bagdan slavi 1. svibnja. Tom prigodom katolički vjernici iz Sarajeva imaju priliku ovdje doći na prvosvibanjski izlet. Crkva je sagrađena isključivo od drva, u planinskom stilu, čime se sjajno uklapa u planinsko okružje. Jedina je drvena crkva u Vrhbosanskoj nadbiskupiji koja je u uporabi do danas. Ovaj sakralni objekt pripada tirolskom stilu gradnje. Uz crkvu je sagrađen i župni dvor s kojim čini graditeljsku cjelinu. Crkvu danas krasi reljef Blaženih Drinskih mučenica. Pod zaštitom je spomenika kulture BiH, a od 2. rujna 2014. postao je i nacionalni spomenik BiH.

U razgovoru s župnikom Fabijanom Stanušićem saznali smo kako je crkva preživjela sva tri rata; nikad nije bila oštećena, niti je bila razrušena. Župnik je posebno istaknuo da je u to sigurno bio „umiješan Božji prst”, kao i dobrotu i plemenitost ovdašnjih ljudi koji su je očuvali. Prema njegovim riječima, sedamdesetih godina prošlog vijeka na ovom je prostoru bilo najviše vjernika, a danas ih je pedeset, uglavnom starije dobi.

Župa Pale ima organizirani vjerski život. Svete mise se služe svake nedjelje i blagdanima te se u njoj dijele svi sveti sakramenti.

Zaželimo im još da dugo djeluju u nadi kako će se s vremenom povećati broj vjernika uz blagoslov svetog Josipa radnika!

Ivana Ančić

Sva djela gospodnja...

Mala lasica (*Mustela nivalis*)

Sjećam se vožnje automobilom od Kune prema Trpnju. Bilo je ljetno popodne; prošli smo nogometno igralište u Oskorušnu, napravili nekoliko zavojica i na zadnjoj s lijeve strane ugledasmo dvije male lasice u „igri”.

Ova mala zvjerka iz porodice kuna (*Mustelidae*), naziva *Mustela nivalis*, ima izduženo, vitko tijelo s malom glavom i kratkim nogama. U dužinu naraste oko 20 cm, od čega na rep otpada od 3 do 5 cm. Težine je od 30 do 55 grama. Boja joj je krzna crvenkastosmeđa dok je s donje strane tijela bijela. Životni joj je vijek 10-ak godina.

Rasprostranjena je na području cijele Hrvatske i naša je autohtona životinja. Zadržava se uz seoska gospodarstva, po poljima i po rubovima šuma. Rijetko sama iskopa nastambu, uglavnom iskoristi šupljine među korijenjem stabala ili nastambe svog plijena.

Mušjaci i ženke život provode razdvojeno; nalaze se jedino u sezoni parenja. Sezona je parenja u proljeće i u kasno ljeto. Ženka okoti oko pet mladunaca koji se osamostale nakon tri mjeseca života.

Hrane se miševima, manjim pticama, ptičjim jajima, gušterima, zmijama, žabama i dr. Napast će i svladati veći plijen od sebe, npr. zeca i to snažnim ugrizom oštrih zubi u vrat.

Poznato je da su to vrlo živahne i hrabre životinje. Suprotstaviti će se svakom onom tko ih želi ugroziti, neovisno o njegovoj veličini.

Zanimljivost je da su ih stari Grci držali umjesto mačaka da im love glodavce.

Tino Milat

Izlet

Topla je, sunčana jesen bila, sve je vuklo na putovanje, kao da je to doba stvoreno za neku destinaciju. Nakon ljeta, jematve, potreban je odmor našim umirovljenicima koji hvala Bogu nikad ne miruju.

Matica umirovljenika Općine Orebić organizira izlet. Krećemo na put, prekrasan izlet od četiri dan. U Toscanu.

Partenca je noćna, što u pjesmi, što u spavanju i iščekivanju prvog odredišta — Padova. Ushićeni smo, nekima je drugi put, nekima treći put, ali većini ipak prvi put. Hrlimo pored najvećeg trga Padove — Prato della Valle prema bazilici Svetoga Antuna Padovanskog. Strpljivo se čeka u mnoštvu ljudi ispred bazilike, zdanju, među najvećim remek-djelima svijeta, međunarodnom svetištu. Romanika i gotika, sve se spojilo u jedno. Vodič nam objašnjava, uvodi nas u povijest nastanka bazilike s devet kapelica. U mimohodu, čujemo i naš jezik. Naši fratri spremni su pomoći, uputiti nas u kapelicu u kojoj će nam se blagosloviti darovi, uspomene koje kupimo u suvenirnici bazilike. Uz blagoslov naših suvenira, blagoslov dobivamo i mi. To je bio veliki, sveti doživljaj. Dalje jedno za drugim u tišini, molitvi, prolazimo mimo kapelice Svetoga Jakova, Crne Gospe, svetoga Luke Belludija. Kod groba toga sveca, ostajemo dugo, najduže. Od groba idemo prema Kapelici relikvija. Polako prolazimo da potraje što duže. Naši osjećaji se ne mogu opisati; zahvalnost da smo uopće tu na tom svetom mjestu. To zaista treba doživjeti. Blagoslovljeni odlazimo prema našem hotelu, na počinak.

Drugi dan - prekrasna uvala mjesta Cinque Terre. Nezaboravno putovanje brzim vlakom; obilazak neobičnih mjesta na moru, ribarskih i turističkih.

Treći dan - neobična, posebna Pisa, mali gradić Luca. Popodne je ostavljeno za predivnu Firencu, njezinu baziliku Svetoga Lovre pred kojom zastaje dah. Naporan, ali i pun dojmova bio je taj treći dan, ali Bog uvijek providi i da snagu. Poslije večere malo smo prošetali, nas šestero, opušteno, gradićem Montecatini Terme. Put nas vodi pred crkvu. U 22.00 bila je večernja

misa, klanjanje, pjevana misa, poseban obred kakav se rijetko vidi, pričest u to doba noći. Blagoslovljeni smo pošle na počinak.

Kraj je puta, jutro pomalo kišno. Ostaje nam Bologna, grad svodova u krugu od 50 km. Sklonjeni od kiše obilazimo fontane, trgove, najstarije sveučilište, baziliku Svetoga Petronia, Piazzu Maggiore.

Malo je prostora u našim *Zvonima* koja bi nam trebala da bismo opisali svu ljepotu Toscanne. Sretna sam i Bogu zahvalna što sam to doživjela!

Idem u susret Uskrsu, našoj Gospi Deloriti, i Svetom Anti kojma se utječem u molitvama.

Marija Antunović

Al od svega najveća je ljubav

Radmila i Živko Kiridžija - 70 godina braka

Radmila i Živko Kiridžija proslavili su 70 godina braka. O njima su pisale novine, bili su i na televiziji. Malo tko ne zna za ove vrijedne i marljive ljude u Potomju. Što su sve prošli i preživjeli u tim godinama zajedništva... sigurno puno toga. Evo što su mi *ispripovidili*:

U ona vrimena kad se kopalo motikon, a jedino prevozno sredstvo bila mazga, tribalo je doć na baštinu koja je bila raštrkana. Tako je Živko s mazgom kad se trgalo, mogo poč Priko vrha u Mokalo i vratit se nase, pet put na dan. Jedne godine je učinijo šes puta, ali se bijo jako, jako umorio. U Borak je Priko vrha s mazgom mogo poč i do tri puta. Naravno da se da se nije hodijo šetat, činit put bez veze. Hodijo je uvik za štogod doli odagnat ili ozdon do-gnat. U Zaškoj bi mogo poč dva puta na dan. Ti je put bijo dosta daji i nije se moglo hodi brže i više puta. Ja sa u goru u Rotu hodila. Hodilo se priko Kune, pasavalo se priko Pjace pa uz kuću Bruna, pud gori, pud Rote, tako se hodilo.

Hodila sa po dva puta na dan! Sad znaš kad se tribalo dignit za učinit ta dva puta. Doji tamo uberi grma, naprti pa jopet nase! Eto kakav smo život činili!

Rečenica, za rečenicom... nizale su se:

Nogometni klub Grk osnovan je 21. godine. Živko je počeo igra ko golman. Kasnije se se profilirao ko golgeter. Bijo je jako dobar igrač, njegova generacija ga i danas zove Topalović — bijo je to niki ministar Živko Topalović iz Beograda. Prvo se igralo Podgrudon u Jeleška na ledini, onda u Ozepovića za Gomilon, onda u Haštriću. Tu je zadruga pomogla kupit zemju i napravilo se pravo igralište. U početku su igrali bos i s teretnin cipelama. Njegov brat Mirko igro bi bos, a uvečer bi došo u matere da mu izvadi drače iz poplata. Nije bilo trenera. Onda je došo Božo Broketa. Tražio je da trču pa bi se niki sakrili i virili iza ograde jer nisu tili sluša i trča. Malo ih je on treniro. Onda je došo Mali Bevanda — on ih je treniro isto malo, kratko.

Bilo ih je dosta što su tili igrat. Bili bi se ko će igrat. Svi su imali voje, ali nije svima dobro hodilo. Bili su spućeni! Bilo je više igrača nego dresova. Trčali su u kratkin gaćama. Imali su jednu loptu. Ka bi se probušila, onda su je krpili. Ivica Peruša je bio dobar za je okrpit. Bio je to jedini sport. Stalno se igralo. Jedini prekid bijo je u ratu. S njin su igrali Anto Jurica, Crjenko, Vlado,

Pavle, Skaramuča i još koliki drugi. Sjeća se svih ma mu je dodijalo nabrajat imena.

Imo je osan godina kad je došla glazba u Potomje. Od 15 godina počeo je uči svirat. Prvo je sviro tamburin. Godine 1936. kad je glazba prvi put pošla u Dubrovnik, hodijo je s njima i nosio Antu, bratu tamburin. Onda su nakon pese godina ponovno došli na Stradun i to godine 1986. Svirali su Vilu Velebita. U Stonu su zaimali bas, Stonjani se ćapavali za glavu da će svršit u buhari. Ali, nisu, još su jih vraćali, još, još! Tada su on i njegov sin Vedran svirali zajedno. Zajedno su njih dvojica svirali dese godina. Zajedno s njim sviralo je i njegovih 5 unučadi. Živko je sviro sve do 1992. godine, do svoje sedandesete godine.

Sjeća se, prvi učitej glazbe bijo je Glavočić iz Vele Luke, onda Dabar iz Potomja – on je bijo samouk. Učijo ih je i podigo glazbu, pa Sergej Nikolajević.

Na početku glazbe nisu znali hodit. Za vrh su hodili vježbat hodit, Za vrh, di je križ, pa put Borka di je ono ravno. Tamo su hodili naučit stupat! E, vajalo je naučit hodit svi u jednomu koraku!

Glazba kroz selo hodila je za dan Sv. Petra, za Novu godinu, za poklade, za vjenčanja i sprovode. Ako je umro čovik iz Grude, sprovod bi hodijo kroz Potomje, priko Proгона do Sv. Petra. Za vrime onega rata instrumente od glazbe sakrili bi u spiji u Grlinu. Zadnji put sviro je na jednomu sprovodu.

Živko se nadovezao:

U Dingače sa hodijo na rajić i na rinčak. Odavna sa imo rinčak. U suton su dolazile sope pas na kraj. Kad skulma, onda sope pasu. Najviše sa uhitijo jedan put, od puta tri velike sope od sedandese deka. Jedva sa ga izvuko. Bilo je to pod Jelin dolon. Slaba mrkenta, jako sa se namučijo. Ja sa vele radijo u poju pa bi zakasnijona ribanje.

Naučijo san pliva od dese godina, braća su ga naučila. Bijo je od ritkih koji su bili kapači skaka s velike pole u Potočinama.

Javila se Radmila:

Zvali smo ih Hlopočine. Bili su iz Potočina, a mi iz Borka. Iza onega rata ka su se uzeli, bijo je rat, nevoja, siromaštvo, kuća izgorena. Za se udat, hodile su ona i Krune u Dubrovnik. Tamo su kupile robu za vestu. A cipele je kupila u butizi, lipe gondolete. Tad je kupila i kvadar za u kamaru, sliku sveca u kući.

U Potomju se malo kolendalo. A, maškare su bile stalno. Maškaravala sa se po tri puta istu večer. Dođi doma, prisvuci se, pa ponovo u bale. Jedne

godine je uhitila Živka za balat, on sve koja si, koja si. Nije je pripozno kako će, ka se se izmrčila po faci.

Na Svetoga Ivana pali se oganj na Progonu i priskače priko ognja. Na Svetoga Jurja se trubi rolama. Na Božić se pali kraj. To je velika kopa smrčine koja se dovlačila na jedno misto i onda bi se uoči Božića zapalila. Bijo bi to veliki oganj. Ne vaja ovo danaske, sve bi se pomelo. Mi se Potomje još držimo. Dokle ćemo, sam Bog zna!

E, pa kad ste ovako dobri, vrijedni i zanimljivi, dragi naši Radmila i Živko, od srca vam želimo još puno lijepih dana i zajedničkih proslava! Bog Vas blagoslovio, bili nam živi i zdravi!

Rina Tomelić

Don Kosto Selak - sjećanje

Bila je moja vršnjakinja, kao da je sada gledam. Nije mogla hodati. Mati i otac dognali su je na konju ili mazgi, a mi smo djeca išli za njima. Dobro se sjećam te djevojčice. Zato su je i doveli iz Putnikovića u Janjinu. Znaš kakva su djeca, hoće sve vidjeti. Dognali su je do pred crkvu. Don Koso je otvorio vrata, znao je da će doći, bit će da se on s njima prije dogovorio; čekao ih je. Kao da sada vidim kako djevojčicu roditelji skidaju sa samara i pokušavaju staviti na noge. Kad se uspravila, ona je sama-samcata pošla prema oltaru. Kasnije sam pitala jednu ženu iz Putnikovića koja je poznavala tu djevojčicu: „Što je s njom, ima li više problema s hodanjem?” Žene mi je rekla da nema nikakvih!

(prema pričanju gospođe Anke Jasprice Antunije, rođ. 1926. iz Janjine)

Sjećanje na don Kosta

U Janjini je don Kosto bio župnik od 1933. sve do 1960. godine. Mnogobrojna su sjećanja na njega. Neka od njih pokušat ću što vjernije oživjeti.

Jedanaestogodišnjoj djevojčici koja je 1948. godine došla u Janjinu, duboko se urezala prva priča koju je o don Kostu čula: školska djeca stoje ispruženih ruku i čekaju kaznu. Don

Kosto ih pokušava strogo gledati, a onda im ne šibom, nego štapićem jedva dodirne, pogladi dlanove. Mi, mali grešnici osnovne škole moga voljenoga Oskorušna, nismo bili takve sreće.

Osjećam i danas uzbuđenja i oduševljenja na prvoj misi na kojoj sam u Janjini bila. Muški zbor prekrasno je pjevao misu na starohrvatskom jeziku. Vidim i danas zanos don Kosta, pokrete ruku, žar u očima dok je propovijedao. On u propovijedima nije prijetio, ni spominjao pakleni oganj; nikada nije govorio o životu kao dolini suza. Ne, za njega je u crkvi i izvan nje život bio dar Božji, dar ljubavi i veselja. Veseljak je zaista i bio, pun vedrine, uvijek spreman na šalu.

U ratu, u kojem nije bilo mjesta za veselje, došle su do punog izražaja njegove druge osobine. Isusove riječi: „Volite bližnjega svoga”, pretvarao je u djela, hrabrio, tješio, savjetovao, nosio po kućama hranu koja mu je stizala iz Slovenije. Stao je don Kosto jednom pred zloglasnoga talijanskog kolonela Rocca u trenutku kad je ovaj zapovjedio da se ubije grupa ljudi. Don Kosto je tada rekao: „Ubijte mene, a ne njih!” Nakon tih riječi, Rocco je odustao od svoga nauma. Don Kosto je bio spreman reći i učiniti sve samo da se izbjegnu nove ljudske žrtve. Poznavanje talijanskog i njemačkog mu je u tome pomagalo, ali glavna je ipak bila njegova dosjetljivost, pa i teatralnost. Tako bi u crkvi s oltara Talijane, raširenih ruku, pozdravljao: „Cari amici Italiani!” Daleko od toga da su mu bili prijatelji, a još manje dragi, u svojoj ulozi bio je vrlo uvjerljiv. Prevodio bi im svaku rečenicu propovijedi i uvijek značajno ubacivao ili završavao riječima: „Tko se mača hvata, od mača će i poginuti”. Te njegove sposobnosti snalaženja i uvjeravanja očito

su bile poznate i partizanu Mordinu. On je s jedne strane zapovjedio da se ne puca na Nijemce, a s druge strane poručio Janjini: „Slušajte don Kosta, nje-ga slušajte!” Narod ga je poslušao, dopustio da njihova djeca zajedno s njim i s cvijećem u rukama pođu dočekati Nijemce. Tako za razliku od Osobljave i sela naše Župe, jedino Janjina nije gorila.

Prijateljstvo don Kosta i mog oca počelo je u Kuni, a produbljavalo se tijekom 15 godina u Janjini gdje je otac bio liječnik. Na imendan svoga prijatelja Ivana dolazio bi prvi, a odlazio među zadnjima. Prijatelju je poklonio, između ostaloga, i nekoliko slika likovnoga umjetnika Gabrijela Jurkića. Uživao je u društvu u kojem je uvijek bio rado primljen. Nekako je bio svima drag, onima koji su redovito išli u crkvu, onima koji bi pošli za Božić i Uskrs, a i onima koji nisu nikada išli.

Nedjeljom bi često dolazio k nama na objed. Teme bi razgovora varirale: od sitnih događaja u selu do velikih zbivanja u svijetu, od šala u novinama *Kerempuh* do komentara radio-emisije *Glas Amerike* preko koje bi se doznalo i ono što su tadašnje vlasti prešućivale.

Često bi se spomenuo i Graz, grad koji je i poslije 1918. ostao Slovencima u srcu. Bio je to i grad studentskih dana moga oca. Onda je možda razumljivije zašto bi često za objed uz poznatu domaću hranu (juhu, lešo...) bio i austrijski specijalitet „Grizkoch”. Nedjeljni posjet don Kosta znao je vrlo neočekivano završavati. Koji put bi usred razgovora, on skočio sa sjedalice, ispio svoj zadnji *bičerin* prošeka, požurio prema vratima i rekao: „Moram poći, moram!” Usput bi zamahnuo ocu, poklonio se, zahvalio mojoj majci i otrčao van. Sigurno bi se sjetio da njegova prijatelja u selu očekuje društvo nedjeljne briškule.

Prijateljstvo se nastavilo i nakon njegova odlaska u Sloveniju. Stizala su pisma, a za Božić i paket s hranom. Don Kosto je dobro znao da mu prijatelj nije gladan. Poznavao je on običaje našeg kraja u ono doba. Znao je da se na trpezi njegova prijatelja u Janjini za Božić nalaze najbolji komadi pračevine od imbula doneseni na dar. Ali taj je paket imao za obojicu duboko značenje.

Pitam se što je to spajalo ta dva čovjeka u duboko prijateljstvo? Teološke rasprave, muzika nisu bila područja mog oca. Što je to onda bilo? Možda ih je vezala širina njihova duha, osjećaj za ljepotu života i za šalu, ljubav prema našem divnom kraju, bliskost narodu.

Oba su nosila u srcu želju da pomognu potrebnima da pomognu kao čovjek čovjeku!

Mira Cibilić Biegman

Don Kosto me je iscijelio

To što je don Kosto živio i djelovao na poluotoku Pelješcu, veliki je blagoslov za naš kraj. Ono dobro koje je izgradio, utkalo se u sredinu. Držim da netko sličan njemu u to vrijeme nije postojao ni na širem području, bar meni nije poznato.

Meni je pomogao na zaista poseban način. O tome sam čula od moje majke Marice Turić. Ovo se dogodilo pred sam početak Drugoga svjetskog rata. Don Kosto je tada djelovao u Janjini. Ja sam bila upravo prohodala i bilo je vidljivo da šepam na desnu nogu. S nama u obitelji živjela je teta Mare, očeva sestra, koja je šepala cijeli svoj život. Moja majka se uplašila da se to ne bi i meni dogodilo. Tu se je sjetila don Kosta preko kojega su mnogi dobili pomoć. Uzela je jednu moju košuljicu, osedlala mazgu, sjela na nju i preko Motoružnica krenula u Janjinu. Vjerovala je u molitvu don Kosta. Zamolila ga je da pomogne. On je košuljicu primio u ruke i od srca se za mene molio. Za uzvrat nije tražio ništa. Bila je sigurna da će sve biti dobro. Kada je došla kući, ja više nisam šepala i tako je ostalo čitav moj život. Bila sam iscijeljena. Od srca sam zahvalna dragom Bogu i don Kostu na milosti iscjeljenja. Žao mi je što od moje majke nisam tražila da mi ispriča još ponešto o don Kostu i njegovoj molitvi kojom je pomagao. Ona je mnogo toga znala, ali ja u to vrijeme nisam više pitala. Osjećala sam i osjećam zahvalnost što mi je preko njega dragi Bog pomogao.

Očito je da se je u ovom mom slučaju dragi Bog proslavio preko don Kosta. Radi se o njegovoj nadarenosti, ljubavi i nesebičnom pomaganju.

Vesna Vukotić, rođ. Turić

ZBIRKU 14 HIMANA POSVEĆENIH GOSPI DELORITI

pronašao je prošle godine (2017.) fra Stipica Grgat. On će o toj zbirci imati ogledno predavanje na međunarodnom simpoziju koji će se održati u Janjini 16. lipnja 2018. godine u prigodi obilježavanja 50.-te obljetnice smrti don Kosta Selaka.

U sklopu spomenutog simpozija, fra Stipica će s kolegom glazbenikom Blaženkom Juračićem dan ranije (15. lipnja) u Kuni predstaviti tu istu Selakovu zbirku.

Isto tako fra Stipica će na svetkovinu Gospe Delorite 13. svibnja ove godine posjetiti Kunu s roditeljima dječjeg zbora i mješovitog zbora mladih župe Gospe od Zdravlja iz Splita.

Pismo

Molila si me da napišem nekoliko redaka o težini života u tuđini. Zadala si mi težak zadatak.

Na početku je to bilo gorko iskustvo s puno nade bez kraja u povratak u svoj zavičaj. Još prije 10 godina naši su se ljudi iz tuđine vraćali u lijesovima u rodnu grudu. Sad je i toga sve manje, pokapa ih se tamo gdje se zatekoše.

Domovina i rodni kraj nepotrošeni su magneti povratka, za sve po svijetu rasute koji sanjaše i sanjaju povratak. Već se mnogi ne kane niti u mirovinu vraćati. Čežnja ne nestaje, ali se ljudi mire s tim jer su ovdje priznati na svojim poslovima i dobro plaćeni.

Odlazilo se i odlazi iz svih krajeva domovine. Naša je draga Slavonija odlaskom mladih znatno uzdrmana. Ja mladima ne mogu preporučiti da ostanu jer bi to bilo nepošteno. Sjećam se još kad sam imao 6 godina, 1971. godine, odlazili su naši iz Posavine u Njemačku, Austriju, Švicarsku itd. Među njima je bio i moj otac. Teški rastanci, žene i djece s očevima popraćeni

plačem, cviljenjem i ridanjem. Moralo se ići, kako onda, tako i sada. Od tada pa do sada ove se pjesme pjevaju i recitiraju u Posavini:

Tudina

*Ti si brate u tuđinu stigo,
daj govori što si zapazio?
Dragi brate kad me pitaš tako,
kazat ću ti, nije lako.*

*Ima hrane kao i kod nas ondje,
ima pića kao hladne vode.*

*Al kad nemaš svoga pored sebe,
u pol ljeta SRCE TI OZEBE !*

đakon, Ivan Sarić, Austria

Zemljo tuđa

*Kogod nije u tuđini bio,
svoj zavičaj rodni ostavio.
Taj ne znade, niti može znati,
kako srce u tuđini pati.
Nema seke, nema milog brata,
nema majke otvoriti vrata.
Nemaš svoga dobrog druga,
srce ti obavija tuga.
Nema drage ljubiti joj lice,
ZEMLJO TUĐA, GORA OD GROZNICE.
Nema nigdje naših običaja,
DOMOVINO! LJEPŠA SI OD RAJA.*

đakon, Ivan Sarić, Austria

Okreni se

*Cili život čekam na te
Ko na dar od Boga
Tebe čuvan, živim za te
Ti si čežnja života moga.*

*Ne dan nikom da te ima
Moja ljubav nikog se ne tiče
Kad poželim reć ću svima
Hoću zoru s tobom da mi sviće.*

*Okreni se dugo san te čeko
Ti ne znaš, srce mi se cipa
Okreni se, davno san ti reko
Pusti svoje kose tako si lipa.*

*Samo jedna ruža mala
Samo jedan crven cvit
Bit će dosta da bi znala
S tobom lipom sritan ću bit.*

Daniel Žanetić

Sjećanje na prošla vremena

Iz starine...

- Godine 1898. donesene su nove orgulje u Deloritu.
- 1898. godina kaldrmale se ulice u Potomju.
- 1898. godine diplomiro Vlaho Poljanić, prvi doktor iz Potomja.

(Antun Matković, bilješke iz Dnevnika)

- 1. sječnja 1898. godine otvorena je Hrvatska narodna čitaonica u Potomju. Misu je celebrirao Celestin Medović koji je tom prilikom održao lijepi govor.
- 16. srpnja 1898. godine u Gornjoj Pijavičini otvorena je Hrvatska čitaonica *Pijavski sokol*.
- 21. kolovoza 1898. godine u Potomju u prostorijama Hrvatske narodne čitaonice održan je prvi kazališni igrokaz na Župi „Šaćurica i Šumbarica” (koliko ja znam i u cijelom Ratu) s domaćim glumcima.

(Pero Digović, Dubrava Dubrovnika)

priredila Marija Mrgudić

Poratne godine 1951. - 1952. u Potomju kroz arhivsku građu

Moram priznati da mi je ona starija pisana građa mnogo interesantnija od ove novije (otrag 65 godina), ali život piše svoje priče ne osvrćući se na režime ili državni ustoj. Sudionici događanja koja se donose u nastavku vjerojatno su se preselili na onaj svijet i neka im je pokoj vječni, a živima Bog da zdravlja.

Potomje 1953. (foto Nikola Sessa Korčula)

Tih godina aktivan je Mjesni Narodni Odbor Potomje sa njegovim predsjednikom *Vickom Miličićem* i tajnikom *Ivom Kačićem*. Preko njih rješavaju se razna pitanja sela i okolice, ali i pristigli napatci Kotara Korčula.

Tako se “*Temeljen podnesenih prijava, ovime se sa strane ovog odbora ZABRANJUJE igranje boća (drvene balote) na svim javnim putevima i prolazima. Prekršitelj ove zabrane kazniti će se novčanom kaznom do 500 dinara*”. Izgleda da je upražnjavanje boćanja bilo uzelo takovog maha da se jednostavno na svakom putu igralo, jer tamo su bili najbolji uvjeti, a nitko se nije želio zauzeti da se sagradi pravo boćalište. Stoga N.O. poručuje: “*Svaki onaj koji bi želio igrati boće, te time proći vrijeme i zabaviti se, neka najprije u prvom redu pomogne napraviti igralište za boće, jer za to ima posebnog mjesta, pak će se uvijek bez posebne smetnje moći zabaviti, a ovakovi narod da se prolaznik mora sklanjati i čuvati da ga se ne udari boćom, neće se više trpjeti. Ova zabrana stupa na snagu današnjim danom. S.F. - S.N.*”¹⁹.

Jedno društvo noćnih veseljaka prijavljeno je od strane Vinka Njirića iz Potomja “*radi narušavanja noćnog mira i napada na prolaznike*”. Dogodilo se da je prijavitelj “*dana 26 maja 1951 god u 21.45 sati bio napadnut i njegova supruga od strane Violić Anta Mata (Matuško), Radović Joza pok Balda i Milat Mladenka Ivanova svi iz Potomja. Prolazeći ulicom kroz mjesto Potomje, navedana trojica su se tukli kamenjem, a u međuvremenu sam naišao ja i moja supruga, koja se nalazila u drugom stanju, tako da je tom prilikom na moju suprugu naletio jedan radnik, a koji je bio gurnut od trojice gore pomenutih... Ovo nije jedinstven slučaj u Potomju već svakodnevna noćna pojava i to od onih elemenata koji narušavaju noćni mir...*”²⁰.

Te poratne godine kad još rane rata nisu zacijelile trebalo je mnogo toga dovesti u red, popraviti, graditi, ali i narod prosvjećivati, tako N.O. donosi pučanstvu Potomja putem Oglasa na znanje:

“*Ovim obavještavamo područno stanovništvo da će dana 23 lipnja 1951 godine u subotu poslije podne, ekipa SAVJETA ZA NARODNO ZDRAVLJE pri ovom NO-u obići sva područna mjesta, a u pogledu pregleda čistoće mjesta. Također nalaže se svim kuće domaćinima da izvrše sve što je potrebno kako bi pred njegovom kućom podrumom ili štalom bilo što čistije.*

Nadalje je potrebno da isti, svoje rupe i zahodske jame pospu sa vapnom (klakom) ili pak ako isti imaju rastopinom lizola.

19 ASC Korčula-Lastovo, Potomje 16. aprila 1951., br.249/51.

20 ASC Korčula-Lastovo, Potomje, dne 30. maja 1951., br. 356/51.

Trpanj 1953. (foto Nikola Sessa Korčula)

Ovo je potrebno što prije učiniti kako bi se radi nastale vrućine što prije spriječilo i uništilo razmnožavanje bakterija raznih bolesti.

*Prema ovoj obavjesti potrebno je učiniti sve što, kako bi u svakom mjestu čistoća bila što bolja, a svaki onaj koji ne bude postupio prema ovom traženju biti će zakonski kažnjen*²¹.

Isti N.O. tražio je od Direkcije P.T.T. - personalni odsjek - Split da *“bi se Portolan Dobrila ptt. manipulant I. klase pošte Obrovac premjestila na dužnost u poštu Potomja, pri čemu smo iznjeli posve objektivne razloge kao za njenu obitelj, tako i za nju samu”*. Međutim dogodilo se da se ista iako je dobila premještaj nije pojavila u Potomju, kako u dopisu piše: *“Danas se nalazimo na izmaku novembra mjeseca, te će proći i četvrti mjesec po donesenom riješenju da ista još do danas ne dolazi...”*²².

Traži se dodjela kredita kako bi se uredila cesta kod mjesta Prizdrina na relaciji Potomje - Trpanj. *“Kod mjesta Prizdrine uopće do sada nije radjeno,*

21 ASC Korčula-Lastovo, Potomje, 21. lipnja 1951., broj 399/51.

22 ASC Korčula-Lastovo, Potomje, 21. novembra 1951., br. K 445/51.

već je ostao kao i raniji put a ne u nikojem slučaju cesta. Ovim se ne radi da bi mi ovaj put želili pretvoriti u cestu prosto iz razloga este-tike, već čisto iz razloga što on izaziva stvarnu potrebu proširenja, kao i njegovo pravo trakse s kojom bi se izbjegli usponi krivulje, kao i valonistos terena, koja je na relaciji Potomje-Trpanj, najgora i na ovom predjelu ceste, tj. od Potomja do Prizdrine najosjetljivija, te svi kvarovi kod područnih vozila dešavaju se na ovom predjelu, obzirom na gore izloženo...

Obzirom da je ovaj Mjesni N.O. kao i područno stanovništvo poslije oslobodjeno pa sve do danas imalo želju i glavni cilj proširenje cestovne mreže na ovom djelu Pelješca, koja je tako oskudna i tom dalo maksimum napora u fizičkoj snazi kao i financijskim sredstvima, što je o tomu i Naslov više puta dao visoko priznanje, koje je služilo kao propagandni akt za one koji na ceste nisu gledali ovakovim očima, to je ovaj Savjet mišljenja da bi se ova molba po svojim traženjima udovoljila, stim da se ovako vrijednim i marljivim ljudima i dalje zadrži ljubav, volja i samoinicijativa u pravcu proširivanja i uredjenja cesta, te i na taj način dalo priznanja na do sada izvršenim akcijama na dosadašnjim cestama...(u ovoj udarnoj nedjelji treba polučiti 100% uspjeh kako po kvalitetu i kvantitetu rada što će N.O. postići uz pomoć masovnih organizacija)²³.

Izgleda da je u prigodama raznih proslava bilo uzelo maha branje zelenila, stoga je trebalo poduzeti mjere sprječavanja i kažnjavanja. Naputak o tom stigao je i u Potomje: "Prilikom raznih proslava koje su do sada održavane na području Dalmacije primijećeno je da se kod mnogih masovnih organizacija uvriježila navika da se za kićenje grada i drugih objekata upotrebljava zelenilo, koje mahom potječe iz šumskih kultura, branjevina i degradiranih šuma i šikara, čime su do sada pričinjene znatne štete i onako već oskudnom fondu Dalmacije, a koristi od toga nisu nikakve.

U vezi s ovim pozivaju se sve šumarije da stupe u direktni kontakt sa Kotarskim i Gradskim N.O. i Komitetom P.K.H i da živo porade na tome da isti poduzmu mjere da se ovo uništavanje biljnog pokrova spriječi, jer je potpuno neracionalno kako sa šumsko privrednog tako i sa estetskog gledišta.

23 ASC Korčula-Lastovo, Potomje, 13. augusta 1951., Br. 526/51.

Put kroz Pijavičino 1953. (foto Nikola Sessa Korčula)

Takodjer se pozivlju Upravitelji Šumarija da upozore sve lugarasko osoblje na pojačanu pažnju na terenu, jer neposredno predstoji proslava 29. novembra, te je lugarsko osoblje dužno da svako branje zelenila na području državnih šuma, tretira kao i svaku drugu šumsku štetu i da o tome podnosi odgovarajuće prijave protiv krivaca...”²⁴.

Pelješac je po onoj “*Tokali te pelješki puti!*” prošao stoljeća zapušten, bez prometnica i pravih cesta. Osim onog što je napravljeno u vrijeme francuske vladavine - Napoleonovog puta (od Stona do Orebića) i austrijske (Kuna-Crkvice, Kuna-Potomje, Orebić-Viganj, Janjina-Drač), ništa se nabolje nije pomaklo. Nastojao je i N.O. Potomje u toj nakani, stoga dopisom upućenim

²⁴ ASC Korčula-Lastovo, Mjesno N.O. Potomje, 813/51 - Broj: 6175/51, Split dne 21.XI.1951.

u Korčulu piše: *“Cesta na relaciji Kuna - Trpanj nalazi se u lošem stanju, što su uvidili i sami organi ovog N.O. na terenu, kao i što u više navrata primaju se razne primjedbe i urgencije da se dotična cesta popravi, a primijećeno je također da cestari na ovoj relaciji ra-de vrlo površno, te više puta, kontrolni organi po saobraćaju, na čita-voj relaciji ne nalaze niti jednog cestara.*

Prema tome sa ovim se remeti i ometa redovito odvijanje putničkog i te-retnog saobraćaja, uništavaju se vozila i gume. Stoga pored Tehničke Sekcije Dubrovnik, skrećemo pažnju tom Mj. N. Odboru da povede računa i kontrolu sa svoje strane i preko Odbora Narodne Fronte da se jednom navede-na cesta dovede u ispravno stanje.”²⁵.

Stigao je i dekret kojim se naređuje: *“Počam od 1.II.1952. ukida se dozvo-la za održavanje vjeronauka u narodnim i ostalim državnim školama. Stoga se stavljaju van snage sva do sada izdana odobrenja (prestavnicima bilo koje vjeroispovjesti) za podučavanje vjeronauka u narodnim školama. Zabranjeno je takodjer okupljanje školskih obaveznika (po zakonu o narodnim školama) u župnim uredima, stanovima ili privatnim prostorijama u svrhu podučava-nja vjeronauka ili bilo kojeg drugog organizacionog - nastavno odgojnog djelovanja...”²⁶.*

Pelješac je uvijek bio poprištem požara koji su u potpunosti izmijenili sliku okoliša. Još 1907. se navodi: *“U Dalmaciji gori, ali na Pelješcu to je po-sebno!”* Šumarija Korčula poduzimala je određene korake, tako je Mjesnom narodnom odboru Potomje uputila dopis:

“Približavamo sa toplijim danima, kada se šumska trava, listinac (šušan) i ostala suha šuma tako osuši, da postoji opasnost da se lako zapali i nastane požar. Svakome je poznato, kad se zapali šuma, a vjetar raspiriva vatru, te da za kratko vrijeme izgore veliki kompleksi šuma, a to bi prouzročilo velike štete kako za pojedinca tako i za čitavu zajednicu. Da nebi došlo do požara treba nastojati održati red u šumi, a održati ćemo ga na taj način ako iz šume uklonimo suho granje, borove i sve što bi moglo da se zapali.

S druge strane treba paziti da se u šumama i blizini šuma ne loži otvo-re-na vatra. Kad se upali kupina, korov itd. da se ne pali po vjetru ili ne ostavi

25 ASC Korčula-Lastovo, Narodni Odbor Kotara Korčula, Uprava za lokalni saobraćaj, Broj: 12150/51, dne 27.12.1951.

26 ASC Korčula-Lastovo, Savez za nauku prosvjetu i kulturu NR Hrvatske, Broj: 1192 - 1952., Mjesni N.O. Potomje br. 42/52.

preko noći da gori. Vjetar lako može da prenese varnicu, padne na suhu travu, sušanj i prouzrokuje požar. Štetu u šumi naročito mogu prouzrokovati pastiri koji šetaju kroz šumu, te odbace upaljeni otpadak cigareta itd. Ista stvar mogu da prouzrokuju i ribari kad idu na more da svijetle po noći sa lučem, iz kojeg padaju varnice na suhu travu. Obično se na takav način prouzrokuje požar. Primijetilo se je da putnici koji prolaze sa autom bacaju zapaljene cigarete kroz prozor i ne pomišljaju kakovu štetu mogu napraviti sebi i čitavoj zajednici. U autobusu postoji napisano 'U autu zabranjeno pušiti!' međjutim pušač dok puši ne vidi što piše ili se pravi nepismen...'”²⁷.

Počinjena je šteta u vinogradu, u predjelu zvanom “Pod Zaguine” p.o. Kuna, na čestici vlasnosti Peško Mare pok. Ivana iz Potomja. Sastavljen je zapisnik i oštećena saslušana:

“Moja sestra Kate, dana 7. svibnja t.g. bila je u vinogradu zvanom ‘Pod Zaguine’, gdje je išla posvršiti potrebne poslove, pak je došavši na istu česticu na svoje iznenadjenje vidjela da je na istoj, tj. u tom vinogradu napravljena velika šteta, jer je oko 70 sedamdeset komada loza potpuno izgriženo i uništeno na takav način da vjerovatno ova se loza više ne može popraviti, a da se i ne govori u uništenja priroda sa iste. - Ista je kako je vidjela da je šteta napravljena po kravi, što je bilo tada i vidljivo po stopalima na zemlji, otišla u Zaguine, da se preupita i lijepim i mirnim načinom sporazumi o učinjenoj šteti. - Međjutim ljudi koji su u tom mjestu (gdje postoje samo tri obitelji) svi izjavili da oni t.j. njihove životinje nisu napravile tu štetu. - Za mene je jedno jasno da je šteta napravljena, a vjerujem i to da nitko drugi nije tu mogao doći i počiniti takovu štetu, već jedino životinje koje posjeduju te tri obitelji. - Ovo potkrepljujem i time što ovom nije prva šteta, već ima niz slučajeva šteta, koje prave životinje koje posjeduju te obitelji. Kako je meni šteta učinjena, a ujedno kako istom neću imati pri-nosa sa tog vinograda, osječajući se oštećenom, molim Mjesni N.O. Potomje, da bi u zajednici sa Mjesni N.O. Kuna ustvrdio tko je ovu štetu, odnosno čija je životinja ovu štetu napravila, te da se meni kao oštećenoj stranci nadokonadi...”²⁸.

---

27 ASC Korčula - Lastovo, Šumsko gospodarstvo Dalmacije, Korčula, 8.4.1952., br. 222/52. - Potomje, 14.5.1952., Br. 228/52

28 ASC Korčula - Lastovo, Potomje 9.5.1952., br. 281/52.

Samostan Gospe od Loreta i stari put prema Potomju 1953. (foto Nikola Sessa Korčula)

Godine 1952. članovi Upravnog i Nadzornog Odbora nogometnog kuba “GRK” iz Potomja bili su: *Radović Bogoslav*, rođ. 5.VIII.1921. u Potomju, *Poljanić Anto* rođ. 23.7.1926. u Potomju, *Mošun Tomislav Vlaha* rođ. 22.5.1933. u Potomju, *Kresalja Niko* r. 10.9.1902. u Potomju, *Ančić Mato* r. 10.5.1928. u Potomju, *Kirigija Živko* r. 4.10.1920. u Potomju, *Antičević Anto* r. 21.10.1920. u Potomju, *Poljanić Jozo* r. 21.2.1911. u Potomju, *Violić Niko* r. 9.11.1926. u Potomju²⁹.

---

²⁹ ASC Korčula - Lastovo, N.O. Potomje, br. 243/52, Potomje 22.5.1952.

U rješavanju kmetskih odnosa tražilo se očitovanje naslijednika pok. *Joza Brašića pok. Mata* iz Pijavičina (zaselak Pantetić). Sin *Petar Brašić* izjavljuje: “*da je presuda bivšeg kotarskog suda u Orebiću kojim je razrješen njihov kmetski odnos uništena, to jest da su je njemački Okupatori dolaskom u Pijavičinu 1943 godine zapalili*”³⁰.

Ivan Bolfek, drvodjelac-stolar iz mjesta Paruževac kotar Vrbovec, sada nastanjen u mjestu Potomje, “*moli dozvolu za obavljanje stolarske zanatske radnje u mjestu Potomje*”³¹.

Poljoprivredna zadruga “*Dingač*” iznajmila je Direkciji pošta t.t. Split svoj prostor koji se nalazi u zgradi Zadružnog doma (zapadna strana prizemno, koja zgrada je vlasnost zadruge), za što će u ime najamnine primati mjesečno 300 din³².

Navode se i članovi Uprave i Nazornog odbora Hrvatske seljačke čitaonice iz Pijavičina u svrhu “*aktivnog i pasivnog biračkog prava*”: *Viktor Piskulić pok. Balda* r. 31.3.1911., *Surjan Vlado pok. Krista* r. 4.4.1922., *Stjepan Rusković pok. Iva* r. 15.3.1925., *Ivo Kačić pok. Anta* r. 13.8.1920., *Mato Markić pok. Balda* r. 7.4.1906., *Baldo Vuško pok. Nikole* r. 10.9.1911.³³

Poljoprivredna zadruga “*Dingač*” dobila je odobrenje da može “*prevdjati iz bližih mjesta svojim zadružnim kamijonom ‘Ford V.8’ drugove i drugarice koji će prisustvovati večernjim priredbama, ako i stručnim političkim predavanjima...*”³⁴.

Kotarsko auto poduzeće Kuna dostavilo je “*vozni red autobusne stanice Kuna - Trpanj važećim od 10.12.1951.*”³⁵. Radilo se u stvari o autopoduzeću Blato koje je u Kuni imalo svoju filijalu, prevozeći putnike do Trpnja, međutim vozni park bio je u jako lošem stanju, stoga se traži: “*da se sadašnji autobus na Pelješcu zamijeni sa drugim ispravnijim*”.

Narodna osnovna škola nalazi se u prostoru Zadružnog doma, dok najamninu prima poljoprivredna zadruga “*Dingač*”. Posebno se traži da bi Narodna škola u Potomju i ona u Trsteniku dobile školski vrt.

30 ASC Korčula - Lastovo, Potomje 22.5.1952., br. 185/52.

31 ASC Korčula - Lastovo, N.O. kotara Korčula, br. 4411/52., Korčula 12. svibnja 1952

32 ASC Korčula - Lastovo, br. 194/52, N.O. Potomje 30. travnja 1952.

33 ASC Korčula - Lastovo, br. 190/52, Potomje, dne 26.4.1952.

34 ASC Korčula - Lastovo, Potomje 21.2.1952., br. 64/52.

35 ASC Korčula - Lastovo, Kuna 9.12.1951., br. 73/51.

Da bi *Niko Trobok* dobio pomorsku iskaznicu trebao je dobiti potvrdu od N.O. Potomje u kojoj se navodi: “*dobro zna veslati i plivati*”.

Ovaj kratki presjek završavam odobrenjem koje je od N.O. kotara Korčula dobio *Dr. Nikola Zvonimir Bjelovučić* “*po predmetu otvaranja groba jednog potomskog junaka iz 13. ili 14. vijeka kod crkve sv. Petra u Potomju u svrhu naučnog istraživanja*”³⁶.

Priredio Neven Fazinić

---

36 ASC Korčula - Lastovo, Korčula 27.9.1951., br. 9357/51.

Vaša Nina vam piše...

Bez riječi

*Sa mnom si
bliže nego mogu zamisliti.
Nemam riječi zahvale.
I Ti si nijem.
Sigurna sam,
Ti si u mome srcu.
Zašto šutim?
Sva osjetila moja Tebe su svijesna,
ali nema riječi !
Ti mi šapćeš tihim glasom:
„A što bi govorila
da si na Golgoti bila
i gledala me ?”*

Hvala ti za Duha

*Radost, što srca puni
Tvoj je dar.
Dar je Duha
što Ti nam ga danomice pružaš.*

*Ostani Duše u nama
ne daj da te zaboravimo.
Ti jedini znaš
Koji put vodi u kuću Očevu.*

*Snage su nam preslabe
a Ti si naš darivatelj.
Ako te srcem čuvamo
onda i jači budemo.*

*Stanom da Ti budemo
i Tvoje dare dijelimo,
darove Tvoje trebamo
njima nas Ti usrećuješ.*

Dar

*Na moju glavu
iz rana od čavala strašnih
padale su krvave kapi,
a zbog mene si ih trpio.*

*Nisam tad znala
dok niz lice moje krv potekla nije,
a gledala sam u te.
Nisam Ti mogla utjehu dati.
Ti si je svesrdno
pružio meni.
„Hvala ti, dijete,
što noge mi ljubiš,
a kaplje krvi moje
koje na glavi imaš
to dar je Moj
za cijeli život tvoj!”*

Mislim

*Mojima se mislima, Bože moj
nameće Tebi hvala.
Ali kako su Tvoji darovi brojni,
raznoliki, prebogati,
zar je samo HVALA dosta
da ti rečem?
I to nije govor pravi, tepanje je.
Vidim da me vodiš
i mir imam u naručju Tvojem,
a usta samo HVALU šapću.
Srce koje si stvorio
i za tebe uvijek kuca,
sigurno će jednog dana
moći reći više nego samo HVALA!*

Nina Vodopić

Naše malo misto ...

El Shatt (1944. - 1946.)

Glaobalni sukobi kao što je bio 2. svjetski rat, nije bio isključivo vojna stvar, nego je neizbježno pogađao i civile. Sudbina izbjeglica ili prisilnih migranata pogodila je i Dalmatince koji su morali napuštati svoja ognjišta pred naletom njemačkih vojnika. Tako su se i stanovnici Pelješca morali otisnuti na put na „slobodni teritorij” te su se preko Korčule, Lastova i Visa našli u Italiji (Bari, Carbonara, Santa Maria di Leuca, Taranto, Tutturano...). Put do Italije bio je u organizaciji Narodnoga odbora vojske Jugoslavije (NOVJ-a), a nakon što su Englezi, saveznici preuzeli organizaciju i brigu o dalmatinskim izbjeglicama, nastavljao se put u nepoznato. Svi su se našli daleko od svoje domovine usred egipatske pustinje na poluotoku Sinaju u logoru El Shatt. Većina njih do tada nisu nikada otišla dalje od svoga sela, dok je nekima to bio i drugi posjet tom kontinentu, kao što je to bilo Peru Poljaniću iz Potomja koji je tamo boravio već prije, kopajući Sueski kanal. S Pelješca je u El Shatt došlo 2680 ljudi.

Odlazak tako daleko od svojih domova nisu saveznici odabrali slučajno. Na Sredozemnoj obali Sinaja nalazila se vojna baza Al Arishu gdje su bili smješteni vojnici. Smatralo se da će narod Dalmacije ili barem velika većina, podržati rojalističku, a ne komunističku Jugoslaviju. Kako se to nije dogodilo, pristupilo se UNRRA-nom popisu onih koji žele otići u Novi svijet. Sve te prijetnje raseljavanja i raslojavanja dalmatinskog stanovništva prouzrokovale su suprotan efekt, tako da se narod organizirao u svim sferama pa je kamp postao pravi mali grad u pustinji. Unatoč nepovoljnim uvjetima zaživio je pravi urbani život s dječim vrtićima, kinom, kazališnim predstavama, koncertima, školama, bolnicama i dr. sadržajima. Na taj način se izražavala privrženost Narodnom odboru vojske Jugoslavije iako je jako malo članova partije bilo među izbjeglicama. Od 28120 izbjeglica bilo je samo 292 člana partije.

U sve aktivnosti kampa uklopili su se i Pelješčani. Svak je po svojoj sposobnosti prihvaćao rad i izobrazbu, kako bi bili što korisniji. Život u zajedništvu, u šatoru s 20 ljudi, iziskivao je razne kreativne domišljatosti kako bi stvorili potrebno za život. Tako su se izvlačila platna iz troslojne šatorske tende i šivali odjevni predmeti potrebni za svakodnevni život.

Divljina prirode na koju su se ljudi trebali naviknuti bio je i nepodnošljivi pustinjski vjetar „Gibli”, ljetne žege (do 50° C), noći hladne; pravo pustinjsko ništavilo. U svemu su naši Dalmatinci pokazali snalažljivost prilagodbe, oplemenjivanjem svog „platnenog grada” svime onim što im je predstavljalo nostalgiju za svojim domom. Ozelenili su svoj okoliš, osnovali pjevačke zborove, folklorne sekcije, likovne radionice, održavali procesije i održali životne navike i običaje u novom okružju.

Interesantno je da se u El Shattu vršio obred vjenčanja samo u crkvi. Svi, uključujući i članove Komunističke partije vjenčavali su se u crkvi. Ukupno su sklopljena 172 braka, a uobičajeno se vršio i blagoslov kuća (šatora).

U zbijega se rodilo 475 djece, ali zbog velikih vrućina, nedostatka vode, zaraznih bolesti, pomanjkanja lijekova, veliki ih je broj umirao. Uz to, umirale su i bolesne i starije osobe. U El Shattu je umrlo 715 ljudi.

Nakon pune dvije godine elšatskog život, Dalmatinci su se vratili u svoju domovinu ostavljajući na užarenom pijesku svoje mrtve pod budnim okom „Žalosne majke” (kip na groblju), noseći sa sobom vještine i znanja, prepričavajući događaje svima onima koji tamo nisu bili. Tako sam i ja od moje babe Kate Radović, tetke Ksenije, dunda Jakova i majke Jelisave doznala sve pojedinosti koje su oni doživjeli u zbjegu.

Današnja nestabilna situacija u svijetu gdje izbjeglice traže spas od rata, podsjetila me na priču o događajima iz El Shatta.

Hvala svima onima koji su me obogatili s njihovim pričama iz El Shatta.

Marija Mrgudić

Sjećanja na prošla vremena

Guvna - Bačvice

S Guvnima – Bačvicama završavao je zapadni dio sela Potomja. Na tom prostoru završavaju ulice Prilaz i Španjolski kvart. Guvna su dobila naziv po guvnu za vršenje žita, okrugloj građevini, obloženoj kamenom gdje se laganim konjskim trkom, gaženjem njihovih kopita, odvajalo zrno od stabljike. Guvna su veliko raskrižje putova prema Dingaču i moru. Preko Guvana dio sela išao je ljeti na kupanje. Plivanje je novija vještina. U starija vremena dosta stanovništva, pogotovo žena, nije znalo plivati. Smatralo se dovoljnim kupanjem pranje nogu u lokanu na mrkenti. Ograničene plivačke vještine pojedinaca i putovi prema moru iznjedrile su naziv Bačvice (slično kao što Split ima svoje kupalište). Naziv opravdava i brodograđevna djelatnost koja se danas tu obavlja. Trenutno su dva broda na navozima u remontu.

Dalje od Guvana prema zapadu nizale su se pojedinačne košare i seoske ograde sve do zaseoka Doca. U novije vrijeme izgrađeno je u produžetku Guvana još nekoliko stambenih zgrada, što se smatra ozbiljnim iskorakom prema „Zapadu”. Ideje s istoka, a pogotovo iz Grude, nisu nas usrećile.

Na centralnom dijelu Guvana nekad je stajala gomila iskopnog materijala dobivenog od iskopa gustirni. Tu površinu mjesna zajednica dodijelila je mještanima za izgradnju garaža. Na Guvnima u okružju ima osam garaža; naravno različitog izgleda. Uz postojeće košare – staje, arhitektura ovog dijela sela izmakla je estetiци. Gradilo se uglavnom uz pomoć priučениh meštara. Ne postoji garaža u kojoj se možeš skloniti za vrijeme kiše. Većina obilatо prokišnjava pa je za ulazak potrebna kabanica i čizme. Na pitane u kvizu: „Gdje je ljeti izuzetno vruće, a zimi izuzetno moko?”, točan bi odgovor bio: „U garažama na Guvnima!”

Dnevni događaji na Guvnima više sličе događajima u brazilskim favelama, nego u seoskom predgrađu. Ne po arhitekturi, nego po komunikaciji među susjedima. Glasno nadvikivanje, lavež pasa, buka automobila i

Predio Guvna

strojeva za obradu drva i popravak brodova, garažno vinarstvo, pokoji košinjac, daju obilježje ovom seoskom kvartu. Lakše je nabrojati tko s kim govori, nego tko s kim ne govori. Pravih razloga nema. Važno je biti kontra - protiv onog, što većina želi i smatra potrebnim. Promet se ovim prostorom odvija ponekad pod utjecajem problematičnih maligana. Zbog toga se često automobili nađu izvan prometnih traka na neuobičajenim mjestima i u neuobičajenim položajima. To je zahtijevalo kvartovsku intervenciju. Uz puno volje i nade, a poslije jutarnje rakijice, predložena je ugradnja prometnih graničnika, što je i napravljeno. Ipak i danas nalazimo automobile na mjestima gdje im nije mjesto. Promet je i dalje intenzivan, a njega evidentira lokalni prometnik Mrvica (ime je dano po imenu poznatog dispečera u Splitskoj luci). Poneki ugriz psa na ovom prostoru opravdava se riječima: „Ne brini, cijepljen je i nije velik.” Ugriz je već osjetila i mjesna poštarica, a to može doživjeti i svaki neoprezni dobronamjernik.

Svi putovi prema gaju - šumi (stari su to nazivali Pasine) vodili su preko Guvana, bilo da se trebalo olakšati, baciti starinu iz kuća, ubrati pukinjare, ostrugati borovu koru za bojenje končanih mreža i slične stvari. Tu se moglo

naći starih željeznih postelja, starih motika, starih špahera i dr. Po razvrstavanju otpada reklo bi se, da se nisu nazirale smjernice Europske unije. Slično je i danas. Dok smjernice točno ne preciziraju način i mjesto odlaganja, otpad se po starinski slaže „na kope iza smrča”. Reciklažu obavljaju jedino čagljji, ako se radi o prehrambenim artiklima. Sliku dopunjuju „uredno” odložene olupine automobila u okolnim ogradama. Broj automobilskih olupina podsjeća na predgrađe Pitsburga, a ne Potomja.

Svojevremeno preko Guvana u selo je stizala riba ulovljena na jednostavan, ali zabranjen način – ulovljena minama. U sumrak dana prenosila se u vrećama do konoba na čišćenje ili prodaju. Možda se nije znalo dobro plivati, ali se znalo dobro loviti.

Manifestacija povlačenja „lata” – starih kanti kroz selo uoči Svetog Jurja započinje na Guvnima. Naziva se „ragatanje”. Ovi zvukovi uz trublju rogova trebali su podsjetiti seoske zetove da su u tuđoj kući i na tuđoj zemlji. Manifestacija se još održava, međutim zetovi se više ne ljute, što su radili u mojem djetinjstvu.

Preko Guvana se danas vozi automobilima na misu u crkvu sv. Tome. Preporuka je imati terensko vozilo. Doći do mjesne crkve sv. Tome, avantura je, bilo da se ide vozilom ili pješke. Obnova crkve s izgradnjom podgradnih zidova i pristupnih putova, rezultat je lošeg vizionarstva seoskog rukovodstva. Za isti novac mogla se izgraditi crkva na ravnoj površini, blizu centra sela, pristupačna i starim i mladim. Ovako ju je lijepo vidjeti jedino za Božić kada je osvijetljena.

Ljubav i ljubavni događaji nisu mimoišli ni Guvna, pogotovo što je ovaj dio sela u izravnom kontaktu sa Španjolskim kvartom, poznatim ljubavnim rasadištem.

Guvna ostaju i dalje prometno – ljubavno – zanatsko središte i ne ostavljaju indiferentnim ni stanovnike ni namjernike.

Ivo Santica

Škola ...

Tebi

*Rekla bih ti nešto
al' ne mogu glasno,
gledaj me u oči
i bit će ti jasno!*

*Čuvaj moju sliku
srce te moje moli
jer kopija te gleda,
a original voli!*

*Ako je grijeh
što te volim
neka mi se nikad ne oprostí -
VOLIM TE!*

*Petra Ančić, 7. r.
OŠ „Kuna“ Kuna*

Izgubljeno srce

*Kuc-kuc!
Pokuca ljubav
i ukrade ti srce
pa ga prosljedi
nekom drugom hotimice.*

*Tražiš i tražiš,
ali nigdje ga nema -
nemaš pojma
gdje ga taj netko sprema.*

*I na kraju moraš priznati
iako ga nije bilo kratko -
bilo je slatko.*

*Letizia Grljušić, 7. r.
OŠ „Kuna“ Kuna*

Poseban dan

*Zaljubljenih bliži se dan,
mnogima jako bitan i poseban.
Dječak će djevojčici pokloniti cvijet
i unijet će sreću u njezin svijet.*

*Ljubav se širi u zraku
i sva mržnja nestat će u mraku.
Sreća i ljubav svijetom će vladat
i mlada srca više neće stradat.*

*Zajedno će biti svaki par
i unijeti u život svoju posebnu čar.*

*Antea Rusković, 5.r.
OŠ „Kuna“ Kuna*

Ljubav

Ljubav je sreća
svakog dana sve veća.

Ljubav je procvala ruža
što zbunjuje zaljubljenog puža.

Ljubav je ptica na grani
zbog nje nam brže prolaze dani.

Ljubav je cvijet
za cijeli svijet.

Ljubav se može i drugačije izjasniti,
ali tko će sve to sada objasniti.

*Lucija Hilić, 5. r.
OŠ „Kuna“ Kuna*

Grad na Dunavu

Još kao mali znao sam za tebe,
o tebi svake jeseni slušao
i sad znam za sve što ti se zbilo,
o strahoti rata, kod nas Hrvata.

Na Trpinjskoj cesti uništeni tenkovi,
Vodotoranj kao simbol grada,
veliko srce branitelja,
uz Dunav iskidane stranice knjige života.

Gdje su sada junaci, naši heroji
koji su za domovinu pali,
braneći svoj prag u svom gradu,
dajući svima nama novi život i nadu?

I zbog svih vas ja sam sada sretan
što živim u svojoj domovini
za koju si ti krv prolio
i lijepu Hrvatsku nam stvorio.

*Ivan Daničić-Kačić, 8. r.
OŠ „Kuna“ Kuna*

Osmaši u Vukovaru

Puno se toga već lijepoga dogodilo u našoj školi tijekom siječnja i veljače. Tijekom ta dva mjeseca nema zimskoga sna, radi se punom parom što i rezultati pokazuju. S obzirom da za vrijeme ovoga pisanja članka poneka natjecanja još traju, o rezultatima ću, dragi čitatelji, pisati u sljedećem broju ili ih možete pronaći na mrežnim stranicama naše škole tijekom ožujka. Izdvojio bih nekoliko aktivnosti koje su svakako obilježile ovaj dio drugog obrazovnog razdoblja.

Osmaši su bili u Vukovaru u trodnevnoj terenskoj nastavi te su na licu mjesta upoznali, saznali i naučili što se točno događalo tijekom velikosrpske okupacije tijekom 1991. godine. Domaćinima svaka pohvala za organizaciju i gostoprimstvo tijekom posjeta jer svagdje gdje bismo došli, dočekala bi nas lijepa riječ i iskrena dorodošlica. Osnovna škola „Kuna“ bila je domaćin turnira u futsalu za grupu Pelješac na kojem su naši učenici osvojili uvjerljivo prvo mjesto, a samim time i sudjelovanje u razigravanju za županijsko natjecanje.

Razigravanje se igralo u Korčuli, a u konkurenciji futsal momčadi iz Blata i grada Korčule, naši su učenici osvojili drugo mjesto. U veljači je bio otvoren 1. literarni natječaj Zaljubi se u riječ, a najbolje radove učenici su predstavili na priredbi povodom Valentinova. Mislimo smo već u toplijem dijelu godine pa tako nestrpljivo iščekujemo Uskrs te provedbu školske ekscurzije u Hrvatsko zagorje, škole u prirodi u Gorskom kotaru i školskog izleta na Lokrum.

*Petra Milovčić i Ivan Daničić-Kačić
na županijskoj Smotri Lidrano u Dubrovniku*

Futsal momčad OŠ „Kuna“

Svim čitateljima Zvona Delorite učenici i djelatnici OŠ „Kuna“ žele sretan Uskrs!

Damir Brkanac

Zimske radosti

Recepti...

Lina pita

Sastojci:

- 50 dag brašna
- 30 dag masla
- 30 dag šećera
- 4 žlice mlijeka
- 2 žumanjca
- ½ praška za pecivo
- korica limuna
- vanilija

Zamijesiti tijesto i malo manje od pola umotati u foliju i staviti u zamrzivač (dok se pripremi nadjev). Drugi dio staviti u rostjeru (br. 36).

Nadjev:

Više od jednog kg jabuka nagratat u to, dodati 15 dag mljevenih oraha, malo šećera, suhvice, vanilije, cimeta i koricu limuna.

Na tijesto koje smo stavili u rostjeru staviti nadjev, a po nadjevu nagratati tijesto iz zamrzivača. Peći na 170°C kad je pečeno i prohladeno posut sitnim šećerom.

Anita Ostoja

GLASILO ŽUPE UZNESENJA MARIJINA

20243 Kuna — tel/fax: +385 20 742 444

zvonadelorite@gmail.com

Predstojnik

gvardijan fra Josip Vidas

www.ofm-sv-jeronim.hr

+385 99 590 2251

Urednički odbor

fra Josip Vidas

Rina Tomelić

Fotografije

Damir Vidoš

Slobodan Rosić

Ljubomir Vranješ

Kristina Koboević

Ivo Santica

Marija Mrgudić

Damir Brkanac

Grafički urednik

Luka Vidoš

Tehnička obrada

Marina i Roko Palihnić

Lektorirala

Marijana Tomelić Ćurlin

Izdaje

Župni ured Kuna — Pelješac

Tisak

Printera d.o.o.

ISSN

1334-9441

Za internu upotrebu, izlazi povremeno

BLAGOSLOVI BOŽE RUKU KOJA DAJE

Oni koji su pomogli da ovaj list izađe:

Općina Orebić, kasica u Deloriti, PZKuna 1898, Marina Madiraca, Nede Žitković,
Mila Anić, Tina Milat, Vesna Vukotić, Obitelj Braenović, Ane Daničić, Anka
Marinović, Ivan Sarić, Mirjana Cibilić Biergman, Germania Vodopić, Nada Radoš,
Rudo Akmažić i anonimni darivatelji. Hvala svima!

*Molimo vas da nas i dalje potpomažete vašim molitvama i novčanim priložima.
Svako vaše dobro djelo blagoslovila Gospa Delorita!*

